

Vrije Universiteit Brussel

Begripsexploratie en belevingsaspecten van eengerelateerd geweld in België

Een kwalitatief onderzoek bij sleutelinformanten & respondenten uit de Turkse en Marokkaanse gemeenschap

Eindverhandeling tot master in de
Agogische Wetenschappen
Student: Veronique Romero Reina
Promotor: Prof. Dr. T. Vanwing
Organisatie: vzw Zijn
Academiejaar: 2009-2010

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

Abstract

Eergerelateerd geweld heeft altijd bestaan toch kent deze vorm van geweld nog veel onduidelijkheden. In deze thesis werpen we licht op dit fenomeen en trachten we deze onduidelijkheden weg te werken door middel van een uitgebreide begripsomschrijving. In deze thesis maken we duidelijk dat eergerelateerd geweld voorkomt in traditionele patriarchale gemeenschappen waarin het behoud van eer als zodanig belangrijk wordt aanschouwd dat deze vaak met geweld verdedigd wordt. De uitingvormen van eergerelateerd geweld zijn echter uiteenlopend gaande van onderdrukking tot eermoord. Toch blijkt de onderdrukking van de vrouw een constante te zijn in dergelijke traditionele en patriarchale gemeenschappen. Vrij en/of onkuis gedrag van de vrouw gaat vooraf aan het inzetten van geweld. Deze karakteristieken vormen tevens de rode draad binnen het fenomeen eergerelateerd geweld.

In het eigen onderzoek verdiepen we ons in de uiting van eergerelateerd geweld in enkele Marokkaanse en Turks/Koerdische gemeenschappen in België. De kennis die werd vergaard tijdens de literatuurstudie werd vervolgens getoetst bij deze gemeenschappen. Uit deze toetsing kunnen we concluderen dat de sterke karakteristieken die het fenomeen eergerelateerd geweld kent overeenkomen met de getuigenissen van de bevroegde sleutelinformanten en respondenten.

Het eigen onderzoek laat ons vervolgens toe om meer inzicht te krijgen in deze problematiek. Met deze thesis willen we lezers bewustmaken van de ernst van dit fenomeen en kennis aanreiken die noodzakelijk is inzake preventie en hulpverlening.

Vrije Universiteit Brussel

Begripsexploratie en belevingsaspecten van eengerelateerd geweld in België

Een kwalitatief onderzoek bij sleutelinformanten & respondenten uit de Turkse en Marokkaanse gemeenschap

Eindverhandeling tot master in de
Agogische Wetenschappen
Student: Veronique Romero Reina
Promotor: Prof. Dr. T. Vanwing
Organisatie: vzw Zijn
Academiejaar: 2009-2010

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

Voorwoord

De laatste jaren vulden er verschillende berichtgevingen van spraakmakende eermoordzaken onze kranten. Buiten de algemene omstandigheden over de moorden was mijn kennis omtrent het type van moord met een eerge relateerd motief nihil. Verbijstering en fascinatie omtrent dit fenomeen zijn gevoelens die me hebben doen kiezen voor een thesis die de problematiek van eerge relateerd geweld in kaart brengt.

Tijdens het verdiepen in de problematiek van eerge relateerd geweld door middel van een grondige literatuurstudie en later het eigen onderzoek werd de ernst van dit fenomeen mij al snel duidelijk. Veel vrouwen leven vandaag de dag nog steeds in een onderdrukte positie die zo ver reikt dat deze met elke vorm van geweld behouden wordt. Een onderdrukking die ik me als Westerling amper kan voorstellen. Gelijke rechten, een eigen wil, een eigen mening, uitkomen voor die mening en leven volgens je eigen regels. Allemaal waarden die we als vanzelfsprekend beschouwen. De vraag is echter of gelijke rechten werkelijk zo vanzelfsprekend zijn voor iedereen.

Deze thesis is tot stand gekomen met de hulp van een aantal mensen die ik op deze plaats graag had willen danken.

Op de eerste plaats had ik graag M. Boujtoh willen bedanken om mij wegwijs te maken in het fenomeen eerge relateerd geweld. Ik bewonder je als agent en als mens. Niets was je te veel. Je motivatie en enthousiasme werkte aanstekelijk! Daarnaast heb je me steeds doorverwezen naar de juiste respondenten die graag tijd voor mij maakten om op al mijn vragen te antwoorden. Ook hen wil ik hiervoor bedanken!

Het is zeker ook gepast om op deze plaats mijn promotor, Professor Vanwing, van harte te danken voor de raad en al het naleeswerk.

Mijn dank gaat ook uit naar de mensen die me met raad en daad bijstonden: Koen Dedoncker van Vzw ZIJN en Saskia Vandeputte van de wetenschapswinkel. Bedankt voor jullie steun en toegewijde begeleiding.

Tot slot wil ik drie fantastische mensen in het bijzonder bedanken. Dankjewel Annelies Landuyt voor de plezante ontspanning na een dagje thesis schrijven. Dank je 'Jeff' Vandeperre voor het lay-outen en je eindeloos geduld! Dank je Mattia Swinnen voor het steeds paraat staan, je steun, het naleeswerk en zo veel meer.

Ik draag deze thesis op aan al de slachtoffers die te maken hebben met eerge relateerd geweld. Als mens en als agoog hecht ik belang aan het individu dat de keuze moet krijgen om zijn eigen levenspad uit te stippelen. Een grondrecht dat voor ieder mens zou moeten gelden. Daarom wil ik

met deze thesis extra aandacht geven aan die vrouwen die geen 'stem' hebben. Laat deze thesis rond eengerelateerd geweld een kennismaking zijn met dit fenomeen die ons allen bewust maakt van deze problematiek.

Inhoudsopgave

Abstract.....	I
Voorwoord.....	II
Lijst van tabellen en figuren.....	VII
Inleiding.....	1
Deel I Eergerelateerd geweld: theoretische uitgangspunten.....	2
1. Eergerelateerd geweld.....	2
1.1 Eer.....	2
1.2 Persoonlijke eer en familie-eer.....	2
1.3 Eergerelateerd geweld: een werkdefinitie.....	4
1.4 Eergerelateerd geweld versus huiselijk geweld.....	4
1.5 Besluit.....	6
2. Eergerelateerd geweld in België.....	7
2.1 Eergerelateerd geweld en zijn geografische spreiding.....	7
2.2 Eergerelateerd geweld, een geïmporteerd verschijnsel.....	7
2.3 Een balans tussen het nieuwe en het oude.....	7
2.4 Besluit.....	8
3. Vormen van eergerelateerd geweld.....	8
3.1 Eerzuivering.....	8
3.1.1 Het voorkomen van een eerschending.....	9
3.1.2 Een risico tot eerschending.....	10
3.1.3 Wanneer er sprake is van een (vermeende) eerschending.....	10
3.1.3.1 Lichamelijk geweld.....	10
3.1.3.2 Psychisch geweld.....	11
3.2 Besluit.....	12
4. Risicofactoren tot het plegen van eergerelateerd geweld.....	12
4.1 Contextspecifieke determinanten.....	13
4.1.1 Religie.....	13
4.1.2 Economische factor.....	13
4.2 Factoren die eergerelateerd geweld in België in stand houden.....	14
4.3 Besluit.....	14
5. Plegers en slachtoffers van eergerelateerd geweld.....	15

Deel II: Methodologie en onderzoeksopzet	16
1. Onderzoeksvraag en doelstellingen.....	16
2. Onderzoeksopzet.....	16
2.1 Onderzoekstype: kwalitatief onderzoek.....	16
3. Dataverzameling.....	17
3.1 Procedure.....	17
3.2 Verloop van het onderzoek.....	18
3.3 De onderzoekspopulatie.....	18
3.3.1 Respondenten die niet werden opgenomen in het onderzoek.....	21
4. Onderzoeksvragen.....	22
5. Validiteit, betrouwbaarheid en objectiviteit.....	22
Deel III: Onderzoeksresultaten	24
Inleiding.....	24
1. Betrokkenheid met het fenomeen eengerelateerd geweld.....	25
2. Visie van eer.....	27
3. Eengerelateerd geweld: beleving, uitingsvormen en voorkomen.....	29
3.1 Het begrip eengerelateerd geweld.....	29
3.2 Verschillende vormen van eengerelateerd geweld.....	31
3.2.1 Psychische vormen van geweld.....	32
3.2.2 Fysische vormen van geweld.....	33
3.3 Verschillende vormen van eerschending.....	35
4. De invloed van de familie en de gemeenschap op eengerelateerd geweld.....	36
4.1 Verhoudingen binnen de familie.....	36
4.2 De rol van de gemeenschap.....	41
4.3 Contextspecifieke determinanten van daders en slachtoffers van eengerelateerd geweld.....	41
5. Het preventievraagstuk.....	44

Deel IV: Conclusie	46
Inleiding.....	46
1. De beleving van eer.....	46
2. Wat wordt er onder eengerelateerd geweld verstaan?.....	46
3. Welke soort geweldplegingen worden er onder eengerelateerd geweld verstaan?.....	47
4. Welke eerschendingen lokken eengerelateerd geweld uit?.....	48
5. De invloed van de familie en de gemeenschap op eengerelateerd geweld.....	48
6. Contextspecifieke determinanten die eengerelateerd geweld in de hand kunnen werken.....	49
7. Afname of toename van eengerelateerd geweld.....	50
8. Preventiemogelijkheden tot eengerelateerd geweld.....	50
9. Besluit.....	53

Lijst van tabellen en figuren

Figuur 1	Eergerelateerd geweld vs. Huiselijk geweld.....	5
Tabel 1	Overzicht origine respondenten.....	20
Tabel 2	Overzicht mate van betrokkenheid van respondenten.....	20
Tabel 3	Respondenten die eergerelateerd geweld erkennen.....	20
Tabel 4	respondenten die eergerelateerd geweld niet erkennen.....	21
Tabel 5	Respondenten die eergerelateerd geweld erkennen, onderverdeeld in groep.....	21

Inleiding

België wordt de laatste jaren regelmatig opgeschrikt door verschillende eerkwesties waaronder zelfs eermoorden. Het fenomeen eengerelateerd geweld krijgt in België nog steeds niet alle aandacht die zij nodig heeft. Zo hebben burgers en hulpverleners moeite om eerwraak-zaken te detecteren. Kennis omtrent dit fenomeen is daarom van cruciaal belang.

We starten de thesis met een theoretische kadering van het fenomeen eengerelateerd geweld. Het doel van het theoretisch onderzoek is ondermeer het omschrijven van een heldere, werkbare definitie van eengerelateerd geweld. Daarnaast zullen we de beleving en de invulling van het begrip eer toelichten om zicht te krijgen op de aard en omvang van deze problematiek. Vervolgens werpen we een blik op de verschillende uitingsvormen, aanleidingen en risico-indicaties van eengerelateerd geweld.

Tot slot plaatsen we in deel I het fenomeen eengerelateerd geweld naast het fenomeen van huiselijk geweld. Niet alle vormen van geweld in allochtone kringen draaien namelijk om eengerelateerd geweld. Het is echter van cruciaal belang om deze vorm van geweld te kunnen detecteren.

Deel II geeft een zicht op het eigen onderzoek: de onderzoekspopulatie, de manier waarop het onderzoek werd opgezet en uitgevoerd. Vervolgens wordt er in deel III de resultaten van dit onderzoek weergegeven en besproken. Zo bekijken we ondermeer het standpunt van de respondenten ten opzichte van de aanleiding, uitvoering en preventie van eengerelateerd geweld. Op het einde van dit werk worden de belangrijkste conclusies van het onderzoek inzake eengerelateerd geweld besproken en ronden we af met een algemeen besluit.

Voor u licht een bescheiden werk dat als een grondige kennismaking met eengerelateerd geweld kan worden beschouwd. Laat dit werk een aanzet zijn tot bewustmaking rond deze problematiek en een motivatie betekenen voor verder onderzoek waardoor men gerichte preventie en hulpverlening kan bieden.

Deel I

Eergerelateerd geweld: theoretische uitgangspunten

1. Eer en eergerelateerd geweld

1.1 Eer

Afleidend uit de geraadpleegde literatuur merken we dat 'eer' een moeilijk definieerbaar begrip is. Eer kan namelijk op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. In de breedste betekenis van het woord betekent 'eervol zijn', 'een goed en waardevol mens zijn', voor jezelf en voor anderen (Brenninkmeijer et.al, 2008). Desondanks deze algemene positieve associatie kan het begrip ook negatieve associaties met zich meebrengen. Sommigen associëren eer met eigenwaarde, trots en respect maar anderen denken aan vrijheidsbeperking en geweld. Brenninkmeijer geeft een meer algemene omschrijving van eer, eer is voor hem een wijze waarop een individu zich verhoudt tot de groep(en) waar hij of zij deel van uitmaakt (Brenninkmeijer et al., 2008). Het belang dat aan eer wordt gehecht kan echter verschillen van individu tot individu, van groep tot groep, en van samenleving tot samenleving. Niettegenstaande wordt het begrip 'eer' in België vaak gelinkt aan migranten. Niet geheel onterecht in die zin dat de invulling en het belang van eervol zijn vaak nog erg traditioneel is. De omschrijving van Brenninkmeijer over eer leunt het meest aan met de invulling van eer in een traditionele patriarchie. Men spreekt over een patriarchale gemeenschap wanneer een mannelijk lid of meerdere leden van een gemeenschap de vrouwen domineren. Eer wordt in deze gemeenschappen als erg belangrijk aanschouwd. Iemand die als eervol wil worden beschouwd moet een aantal regels in acht nemen. Voor je eer moet je werken!

1.2 Persoonlijke eer en familie-eer

Wij gaan een stap verder en bekijken hoe het eervol zijn wordt ingevuld bij mensen uit patriarchale gemeenschappen. Het begrip eer alsook de invulling ervan zijn niet eenduidig. Voor sommige is eervol zijn hoofdzakelijk een individuele kwestie. Voor anderen is het eervol zijn dan weer rechtstreeks gerelateerd met de eer van de familie. Vooral in bepaalde Turkse gemeenschappen wordt er vaak gebruikgemaakt van twee eerbegrippen: eer op het persoonlijk niveau en eer op het niveau van de familie en gemeenschap. Deze niveaus van eer worden door mensen uit de Turkse gemeenschap benoemd met de termen 'şeref' en 'namus'.

Persoonlijke eer (Şeref) gaat om het aanzien en de prestige van de mannelijke familieleden in de gemeenschap en het respect dat familieleden voor hen hebben. Persoonlijke eer kan een man

verwerven door het hebben van vrouw en kinderen (Van Eck, 2001). Daarnaast zijn een goede economische en materiële status van de man in het voordeel van zijn persoonlijke eer. Kortom, persoonlijke eer verwijst indirect naar de sociale standing van een man (Sirman, 2004).

De familie-eer of met andere woorden de namus, is een onderdeel van şeref en heeft betrekking op zowel mannen als vrouwen. Voor vrouwen betekent 'namuslu' (eervol zijn), zich kuis gedragen (Van Eck, 2001). De eer van de man of met andere woorden de namus slaat op het hebben van kuis vrouwelijke familieleden waaronder zijn moeder, zussen, vrouwen en dochters (Gezik, 2002). Een cruciaal aspect van eer is dat deze aangetast kan worden of verdwijnen. De vader, broers en later de echtgenoot hebben als taak over hun familie-eer te waken. Dit doen zij door hun vrouwelijke familieleden te beschermen en te controleren. Men zal er alles aandoen om zijn familie-eer te kunnen behouden en hierbij speelt de gemeenschap een uiterst belangrijke rol. Wanneer een vrouw door haar gedrag de seksuele gedragscodes schend of wanneer er slechts een vermoeden is, is er sprake van een eerkwestie. De eer en de prestige van de familie staat en valt met andere woorden bij het gedrag van de vrouwelijke familieleden. De betekenis die toegeschreven wordt aan familie-eer en aan persoonlijke eer tonen aan dat 'eer' een gendergeladen begrip is (Brenninkmeijer et.al, 2008).

Tot slot willen we benadrukken dat de persoonlijke eer en de familie-eer door verschillende culturen op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. Beide invullingen van eer zijn sterk afhankelijk van wat de anderen en de gemeenschap over de familie denkt. Deze erg traditionele invulling van eer en familie-eer zal veelal voorkomen in traditionele, hiërarchische en patriarchale gemeenschappen.

1.3 Eergerelateerd geweld: een werkdefinitie

Nu dat het begrip 'eer' in de context van dit werkstuk een specifieke invulling heeft gekregen gaan we ons verdiepen in eerkwesties. Hiertoe behoren de verschillende vormen van geweld om de eer te herstellen. Tijdens de literatuurstudie merkten we echter op dat een eenduidige definitie van eergerelateerd geweld ontbreekt. Daarnaast leek er geen consensus te zijn over de inhoud van dit fenomeen. Dit is mogelijk in de eerste plaats te wijten aan het feit dat de invulling van het begrip cultuurgebonden is. Daarnaast doen we de vaststelling dat er binnen een cultuur ook nog eens verschillende interpretaties mogelijk zijn. Desondanks zijn we toch genoodzaakt om binnen dit werk te kiezen voor werkbare definitie. Zo hebben we gekozen voor de omschrijving van Ferwerda en Van Leiden (2005). Deze definitie wordt toegepast door de federale politie van België. Dit in afwachting van een werkdefinitie die toepasbaar is op eergerelateerd geweld in België.

"Eergerelateerd geweld is elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in een reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken". (Ferwerda en Van Leiden, 2005)

Deze definitie sluit in grote mate aan bij de interpretatie van eergerelateerd geweld in deze thesis. Eergerelateerd geweld wordt hier eveneens duidelijk onderscheiden van andere vormen van geweld omwille van zijn collectieve mentaliteit en het belang van de buitenwereld. Daarnaast is de dreiging van een schending of bekendmaking in de definitie wel omschreven.

1.4 Eergerelateerd geweld versus huiselijk geweld.

Een veelvoorkomende en tevens niet ontorechte vraag is of elke vorm van geweld niet met eer te maken heeft. De grenzen tussen verschillende vormen van geweld zijn niet altijd even duidelijk omwille van hun gelijklopende uitingsvormen. Toch blijft het belangrijk een duidelijk onderscheid te maken tussen bepaalde vormen van geweld wanneer men door middel van preventie slachtoffers wil bereiken of wanneer men aangepaste hulpverlening wil bieden. Geweld binnenshuis is een delicaat onderwerp. Het correct benaderen van slachtoffers is een must. Movisie (voorheen TransAct), een organisatie die kennis en advies verleent voor maatschappelijke ontwikkeling, plaatste huiselijk geweld tegenover eergerelateerd geweld (Terhaar sive Droste, n.d). Hoewel eergerelateerd geweld als een vorm van huiselijk geweld kan worden beschouwd zijn er toch cruciale verschillen. Relationeel geweld zoals huiselijk en passioneel geweld vallen *niet* onder de werkdefinitie die in dit onderzoek wordt gehanteerd om volgende redenen:

Huiselijk geweld	Eergerelateerd geweld
In alle culturen, wereldwijd	in bepaalde culturen
persoonlijke trots één man eerder afgekeurd door omstanders	eer van een groep geïnitieerd door groep, aangemoedigd en beloond
oorzaak in persoonlijke geschiedenis en karakters van partners	oorzaak in strenge normen van een groep over eer
man zoekt alleen zijn gevluchte vrouw	familie helpt mee vrouw zoeken, in val lokken
bij nieuwe relatie van man stopt dreiging naar zijn ex-vrouw eerder	dreiging zal jaren blijven
kan jarenlang voortduren en steeds meer escaleren	kan eenmalig zijn: vrouw kan worden vermoord zonder dat zij vooraf is mishandeld
therapie met dader en slachtoffer helpt	traditionele relatietherapie is niet afdoende

Figuur 1. Eergerelateerd geweld vs. Huiselijk geweld

Bron: www.transact.be, n.d.

Opvallend in de tabel is het collectieve aspect van eergerelateerd geweld ten opzichte van het huiselijk geweld dat zich meer afspeelt op het niveau van het individu. In tegenstelling tot huiselijk geweld wordt eergerelateerd geweld niet afgekeurd, integendeel het wordt zelfs aangemoedigd. Het herstel van de eer is namelijk in het belang van heel de familie. Huiselijk geweld of gepassioneerde misdrijven zijn het soort van geweld dat wordt gepleegd wanneer de persoonlijke eer of de gevoelens van één persoon in het geding zijn en waarbij er wordt gehandeld vanuit persoonlijke denkbeelden zoals jaloezie in plaats van uit een collectieve mentaliteit (Ferwerda en Van Leiden, 2005). Het gaat bij deze vormen van geweld vooral om individuele emoties. Daarnaast is er bij huiselijk geweld en passioneel geweld vrijwel altijd sprake van afkeuring door de familie en omgeving ten opzichte van het gedrag en de handelingen van de dader (Ferwerda en Van Leiden, 2005).

Tenslotte wordt eergerelateerd geweld van andere vormen van geweld onderscheiden door de factor publieke bekendheid. Huiselijk en passioneel geweld worden voornamelijk in de private sfeer gepleegd terwijl het bij eergerelateerd geweld belangrijk is dat de eer op zichtbare wijze wordt gezuiverd (Ferwerda en Van Leiden, 2005).

Ondanks de duidelijke verschillen tussen beide vormen van geweld zijn er een aantal overeenkomsten. Eerst en vooral komen de uitingvormen van deze geweldplegingen vrijwel overeen waardoor de verschillende vormen van geweldpleging moeilijk te onderscheiden zijn. De uitingvormen van geweld zijn zowel psychisch, fysiek als seksueel van aard. De slachtoffers van zowel huiselijk geweld als eergerelateerd geweld zijn overwegend vrouwen die worden onderdrukt door de man.

1.5 Besluit

In dit deel werden de begrippen eer en eengerelateerd geweld nader toegelicht. Door middel van een grondige literatuurstudie kunnen wij vaststellen dat het eervol zijn een begrip is dat wordt nagestreefd in vele traditionele culturen. We onderscheiden hierbij persoonlijke eer en familie-eer. Deze laatste vorm van eer overheerst en vormt vaak een bron van conflicten. De eer van de familie staat of valt met het hebben van kuise vrouwelijke familieleden. Wanneer deze vrouwen niet aan deze verwachtingen voldoen of wanneer ze dreigen op het 'verkeerde' spoor te raken, kan men spreken van een eerkwestie. De eer van de familie is in dit geval geschonden. De gemeenschap speelt een belangrijke rol in dit verhaal. Zij bepaald wanneer een familie als eervol kan worden bevonden. De toegepaste begripsomschrijving en werkdefinitie die als leidraad dient in deze thesis omvat alle aspecten waarover eengerelateerd geweld gaat. Deze vorm van geweld vertrekt vanuit een collectieve mentaliteit en is een reactie op een (mogelijke) schending van de eer. Men zal van een eerkwestie spreken wanneer de buitenwereld van deze eerschendig op de hoogte (dreigt) te raken. Tot slot plaatsten we eengerelateerd geweld tegenover huiselijk geweld. Dit laat ons toe eengerelateerd geweld duidelijk af te bakenen.

2. Eergerelaterd geweld in België

2.1 Eergerelateerd geweld en zijn geografische spreiding

Eergerelateerd geweld is ingeburgerd in de patriarchale culturen waarin strenge hiërarchische structuren heersen. Dit fenomeen komt voor in verschillende landen. Op de eerste plaats treffen we eergerelateerd geweld aan in landen rond de Middellandse zee en het Midden-Oosten waaronder Afghanistan, Egypte, Irak, Iran, Jordanië, Libanon, Saudi-Arabië, Syrië en Turkije. Daarnaast komt eergerelateerd geweld ook voor in een aantal aangrenzende landen van het Midden-Oosten met name Pakistan, Bangladesh, India, Sudan, Algerije en Marokko (Schaffers., 2008). Vervolgens is het fenomeen, door koloniale Spaanse en Portugese invloed, ook in Zuid-Amerikaanse landen als Argentinië, Brazilië, Colombia, Ecuador, Guatemala, Haïti, Peru en Venezuela, een bekend verschijnsel (van Es et al., 2006). In West-Europa is eergerelateerd geweld sinds de jaren 70' aanwezig. De oorzaak hiervoor is de komst van arbeidsmigranten en asielzoekers (van Es et al., 2006). Ondanks de westerse invloed op migranten binnen patriarchale subculturen blijft eergerelateerd geweld een vaak voorkomend probleem.

2.2 Eergerelateerd geweld, een geïmporteerd verschijnsel

Eergerelateerd geweld komt voor in gemeenschappen waarin de familie-eer als erg belangrijk wordt aanschouwd. Binnen deze gemeenschappen zijn er sterk afgebakende rolverdelingen tussen man en vrouw. De man voelt zich verheven en de vrouw wordt onderdrukt. De geschiedenis vertelt ons dat ook Europese vrouwen onder dezelfde onderdrukte en ongelijke patriarchale machtsverhoudingen hebben geleden. Door een evolutie die heeft plaatsgevonden in het westen op het gebied van gender, seksualiteit en relatievorming, is de controle vanuit de familie op de vrouw en haar seksualiteit grotendeels afgenomen (Coene, 2005). Helaas is deze evolutie aan veel niet-westerse vrouwen voorbijgegaan. Vooral die vrouwen die opgroeien in patriarchale samenlevingsstructuur worden dagelijks met deze vorm van ongelijkheid geconfronteerd.

2.3 Een balans tussen het nieuwe en het oude

In West-Europa is eergerelateerd geweld sinds de jaren 70' een door arbeidsmigranten geïmporteerd verschijnsel. Onder meer door de invloed van een moderne omgeving bestaat er de mogelijkheid dat migranten meer belang gaan hechten aan hun tradities en normen (Kromhout, 2006). Voor migranten gaat er in hun nieuwe land een nieuwe wereld open met nieuwe kansen. Dit veronderstelt een zekere openheid en vaardigheid om een balans te vinden tussen het oude vertrouwde en het nieuwe onbekende. Het vinden van een balans tussen het oude en het nieuwe is niet voor alle migranten even makkelijk. Migratie kan immers een gevoel van verlies en

ontworteling betekenen (van Wezel, 2005). Sommigen vinden hierin een natuurlijke weg maar anderen raken uit balans. Dat leidt makkelijk tot geweld, verdriet of onderdrukking (van Wezel, 2005). De reactie hierop is vaak een conservatief vasthouden aan traditionele gewoontes (van Wezel, 2005). Ook in België worden traditionele gewoontes door sommige migranten in stand gehouden. Het blijven vastklampen aan tradities kan een meerwaarde betekenen tenzij deze tradities de traditionele rollen in stand houden waardoor de vrouw onderdrukt blijft. De tradities die ongelijkheid in stand houden zijn te wijten aan verschillende factoren, instellingen en structuren die de traditie ondersteunen en bekrachtigen (Coene, 2005). Hierdoor wordt de ondergeschikte positie van de vrouw blijvend ondersteund of zelfs bekrachtigd (Coene, 2005).

Professor Coene, van de Vakgroep Wijsbegeerte en Moraalwetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel concludeert in het conferentieverslag 'eengerelateerd geweld' dat onze 'liberale' samenleving slechts een 'valse' opening of een vals alternatief aan deze vrouwen biedt. Onze westerse invloed en daarop het mogelijk geëmancipeerde gedrag van meisjes en vrouwen zou mogelijks een aanleiding kunnen zijn tot eengerelateerd geweld. Hierdoor richt de aanpak van eengerelateerd geweld zich vooral op de verbetering van de maatschappelijk positie van vrouwen in de immigratie, een betere toegang en interculturalisering van de hulpverlening, het stimuleren van de aanwezigheid van alternatieve mannelijke rolmodellen en alternatieve vormen van sociale erkenning (Coene, 2005).

2.4 Besluit

We hebben kunnen vaststellen dat eengerelateerd geweld een fenomeen is dat in verschillende landen aanwezig is. België en andere West-Europese landen werden geconfronteerd met deze vorm van geweld na de immigratie van de eerste groep arbeidsmigranten in de jaren '70. Na veertig jaar is eengerelateerd geweld nog steeds een actueel probleem. Vele migranten blijven zich conservatief vasthouden aan hun traditionele gewoontes. Essentieel hierbij is de instandhouding van het duidelijk afgebakend traditioneel rollenpatroon binnen het gezin dat leidt tot onderdrukking van de vrouw. We veronderstellen dat de westerse normen over gelijke kansen worden doorgetrokken en dus ook worden ingeburgerd bij de traditionele patriarchale gemeenschappen. Niets lijkt minder waar. Het 'verwesteren' van migrantenvrouwen blijkt zelfs de onderdrukking van de vrouw in stand te houden. Wanneer deze vrouwen volgens hun familieleden zich te westers gedragen kan dit een aanleiding of legitimering zijn om de bewegingsvrijheid van de vrouw sterk in te perken.

3. Vormen van eengerelateerd geweld

3.1 Eerzuivering

Wanneer de eer geschonden wordt dringt een eerzuivering zich in specifieke groepen vaak op. Maar wat als de eer slechts dreigt geschonden te worden? Welke maatregelen onderneemt de

familie om hun eer te behouden? Eergerelateerd geweld kent verschillende gradaties. Zo zijn er verschillende soorten van acties en reacties inzake eerverlies. De acties of reacties hierop hangen echter sterk af van de aard van de eerkwestie en van de familieberaadslagen hierover (Van Eck, 2001).

We delen de ernst van de aanleidingen tot eergerelateerd geweld op in drie gradaties van schending: het voorkomen van de eerschending, een risico tot eerschending en tot slot de feitelijke eerschending.

3.1.1 Het voorkomen van een eerschending

Deze eerste gradatie van schending betreft een roddel of een gerucht over een eerschending van een vrouw in de gemeenschap. Roddels, geruchten en jaloezie vormen vaak het ontstaan van erekwesties (Arslan, 2000). Het gaat er immers lang niet altijd om wat mensen nu werkelijk hebben gedaan, maar om wat anderen denken dat zij hebben gedaan (Janssen, 2006). Zodra het gedrag van een vrouw negatief wordt besproken in de gemeenschap zonder dat er sprake is van seksuele eerschending is het gebruikelijk om preventieve maatregelen in te zetten. Een mogelijke maatregel hiervoor is bijvoorbeeld het doen en laten van de vrouw in te perken en haar voortdurend te controleren. De controle kan op verschillende manieren gebeuren. We bespreken twee voorbeelden:

Als jonge meisjes de toelating hebben om naar school te gaan, dienen ze na schooltijd direct naar huis te komen. Buitenschoolse activiteiten zijn vaak uit de boze. Op school worden ze nauwlettend in de gaten gehouden door hun broers of neven die op dezelfde school zitten. De jonge meisjes zijn bang voor een slechte naam en zijn zich bewust van de sancties waardoor ze beperkt worden in hun bewegingsvrijheid en hun ontplooiingsmogelijkheden (Bakker, 2003).

Een andere maatregel die wordt toegepast om eerschending te voorkomen is de uithuwelijking van zowel vrouw als man. Wanneer de jonge vrouw een huwbare leeftijd bereikt heeft kan zij worden uitgethuwlijkt aan een man binnen de familie zoals de neef of nonkel of aan een man uit een familie die goed wordt bevonden door de ouders van de bruid en bruidegom. Één van beide partners is vaak afkomstig van het land van herkomst.

Een gedwongen huwelijk is een klassieke en frequent voorkomende maatregel die het recht op een vrije partnerkeuze afneemt en kan dus worden beschouwd als een vorm van eergerelateerd geweld. Beide partners ondervinden namelijk vaak fysieke of psychische druk van de familieleden.

Ook volwassen vrouwen lijden onder strenge controle en restricties door man en familie. Zo mogen vrouwen bijvoorbeeld geen contact hebben met mannen die niet tot de familie behoren (Bakker en Aydogan, 2005). Wanneer meisjes en vrouwen de regels overtreden of dreigen te overtreden bestaat de kans dat zij worden geconfronteerd met mentaal geweld zoals vernedering, emotionele verwaarlozing en fysiek geweld (vb. Bakker en Aydogan, 2005).

3.1.2 Een risico tot eerschending

Onder de tweede vorm van schending hebben we het over het 'gevaar' dat de vrouw een buitenechtelijke of onwenselijke (seksuele) relatie zou kunnen hebben omwille van haar besproken 'vrij' gedrag. Ook hierbij worden maatregelen toegepast om een eerschending te voorkomen. Een van de veelvoorkomende maatregelen bestaat erin deze vrouwen (tijdelijk) te repatriëren naar het land van herkomst om zo alle West-Europese invloeden te beperken (Van der Torre en Schaap, 2005).

3.1.3 Wanneer er sprake is van een (vermeende) eerschending

De derde schending betreft het hebben van een ongewenste (seksuele) relatie van de vrouw buiten het huwelijk. Verschillende vormen van eergerelateerd geweld zijn hierbij van toepassing om de eer te zuiveren. Hier volgt een opsomming van de meest voorkomende vormen van eergerelateerd geweld toegepast in België:

3.1.3.1 Lichamelijk geweld

Onder lichamelijk geweld verstaan we handelingen waardoor een persoon lichamelijk gekwetst wordt zoals bijvoorbeeld het slaan, schoppen of dooreenschudden van het slachtoffer. Daarnaast behoort het ontbreken van handelingen waaronder verwaarlozing en het niet toedienen van medische zorg ook tot deze vorm van geweld (vzw ZIJN, 2010). Tot slot bespreken we de meest verregaande vorm van eergerelateerd geweld namelijk eermoord.

➤ Eermoord

"Ze zeggen bij ons altijd, in plaats van met gebogen hoofd te stappen gaan we haar offeren om terug in de gezichten van de mensen te kunnen kijken." (slachtoffer eergerelateerd geweld, Koerdische afkomst)

Eergerelateerd geweld omvat een scala aan verschijningsvormen. Zoals eerder werd aangehaald wordt er in eerste instantie gezocht naar de meer zachttere alternatieven om de eer te herstellen. Wanneer er geen vreedzame oplossing meer mogelijk is en de eerkwestie geëscaleerd is vormt moord voor sommigen de laatste en ultieme oplossing (Coene, 2005). De ernst van de reactie wordt bepaald door de zwaarte van de eerschending gaande van een roddel of een gerucht over een eerschending tot het effectief hebben van een buitenechtelijke seksuele relatie. Daarnaast speelt de persoonlijkheid van de dader een grote rol in combinatie met de mate waarbij hij de druk ervaart om op te treden tegen de eerschending (Coene, 2005).

In een Nederlands casusonderzoek werden de aanleidingen tot het plegen van eermoord onderzocht. Het onderzoek toonde aan dat een seksuele relatie buiten het huwelijk en vooral een echtscheiding de voornaamste reden zijn tot eermoord (Van der Torre en Schaap, 2005).

Bij eermoord gaat het niet alleen om het elimineren van iemand, de manier waarop dat gebeurd is van even groot belang. Het zuiveren van de eer door eermoord kent een procesmatig verloop. Zo wordt eermoord op voorhand gepland en verloopt volgens verschillende voorbereidende stappen. Vooreerst wordt in familieberaad een dader aangeduid die de moord zal plegen. Omwille van een mildere straf zijn het vaak de jongere familieleden die tot moord worden aangezet (Araji 2000). Alvorens de moord effectief wordt gepleegd zal de dader er zich van vergewissen dat het effectief om eerschending gaat. Dit impliceert dat eermoord in tegenstelling tot andere vormen van eengerelateerd geweld niet gebaseerd mag zijn op een roddel of gerucht. Om zeker te zijn dat de moord gerechtvaardigd zal zijn, is het gebruikelijk dat men eerst het potentieel slachtoffer aan een bevraging onderwerpt alvorens men over gaat tot het plannen van de moord (van Eck, 2001).

Frappant aan dit soort van eermoorden is dat ze vaak op klaarlichte dag en op openbare plaatsen worden gepleegd. De achterliggende reden hiervoor is dat de gemeenschap zo getuige kan zijn van de eerzuivering. Daarnaast handelt de dader erg rustig en geeft zich zonder wroeging over aan de politie. Hij betuigt geen spijt maar is integendeel vervuld van trots.

3.1.3.2 Psychisch geweld

Onder psychisch geweld verstaan we handelingen of het nalaten van handelingen waarbij een of meerdere personen mentaal gekwetst worden. Hiertoe behoren onder meer praktijken zoals het negeren, opsluiten of sociaal isoleren van personen (vzw ZIJN, 2010). We beschrijven een aantal frequent voorkomende vormen van psychisch geweld binnen de context van eengerelateerd geweld.

In de eerste plaats wordt het uithuwelijken van een ongetrouwde vrouw in sommige culturen als de oplossing bij uitstek gezien wanneer de eer van de familie aangetast is. Er zijn hierbij verschillende scenario's mogelijk. Zo kan de vrouw worden uitgetrouwde aan de man die haar eer bezoedelde of aan een man die moeilijk aan een vrouw komt. Een andere optie is de jonge vrouw te laten trouwen met een familielid zoals een neef of nonkel. Tot slot kan de vrouw ver weg worden uitgetrouwde, omdat daar de roddel tot haar persoon niet is doorgedrongen (van Eck, 2001). Bij deze laatste mogelijkheid worden vrouwen ongewild meegelokt naar het land van herkomst om te trouwen en hun leven in het land van herkomst verder te zetten. Daarnaast zien sommige mannen die betrokken zijn in een eerkwestie een (tijdelijke) echtscheiding als oplossing om de eer te zuiveren mits de vrouw de buitenechtelijke relatie stopzet. Wanneer dit niet gebeurt zal de man een andere oplossing zoeken om zijn eer te zuiveren (van Eck, 2001).

Een ander veelvoorkomende vorm van eerwraak is verstoting. De vrouw kan worden verstoten door haar echtgenoot en zelfs haar familie. Op die manier kan zij de 'eer' van de familie niet langer aantasten (van Eck, 2001).

Ook het aanzetten tot zelfmoord is volgens verscheidene literaire bronnen een frequente vorm van eengerelateerd geweld. Hierbij wordt het plegen van zelfmoord van de vrouw wiens eer geschonden is in vele eerkwesties positief bekrachtigd door familieleden. Zij neemt immers de eerzuivering zelf in handen uit schaamte (van Eck, 2001). Daarnaast kan er sprake zijn van zelfmoord wanneer de vrouw niet akkoord is met eengerelateerd geweld. Als protest beëindigd ze haar leven.

Andere alternatieven kunnen zijn: het herstel van het maagdenvlies, abortus, verminking. In sommige culturen worden de vrouwen verminkt wanneer ze de eer van de man geschonden hebben (van Eck, 2001). In het onderzoek bevragen we voornamelijk slachtoffers en deskundigen van eengerelateerd geweld binnen de Tuks/Koerdische, Marokkaanse en Armeense cultuur. Wanneer we spreken over verminking gaat het voornamelijk om de genitale verminking.

3.2 Besluit

We hebben gezien dat het herstellen van de familie-eer onder meer afhangt van de graad van de schending. De meeste verregaande vorm van eengerelateerd geweld, namelijk eermoord wordt meestal pas als laatste en ultieme oplossing ingezet wanneer de alternatieven het beoogde resultaat niet halen. Of dit patroon van eerschendingen ook in België terug te vinden is, wordt verder uitgediept in het derde deel van het onderzoek.

In dit hoofdstuk hebben we de meest voorkomende vormen van eengerelateerd geweld aangehaald. Of deze vormen van eengerelateerd geweld ook in België van toepassing zijn kan men eveneens waarnemen in het derde deel waarin dit onderwerp verder zal worden uitgediept.

Wij willen echter benadrukken dat dit de meest ernstige vormen van eengerelateerd geweld zijn. In een eerkwestie kan men de schending onder andere ook accepteren of vermijden (van Eck, 2001). De aard van de schending hangt af van verschillende factoren. Deze factoren worden verder geëxpliceerd in hoofdstuk vier.

4 Risicofactoren tot het plegen van eengerelateerd geweld

Het resultaat van de onderdrukking van de vrouw leidt tot een structurele ongelijkheid waardoor vrouwen zich tegenover mannen in een ongelijke positie bevinden. Wij willen nogmaals benadrukken dat we ons enkel focussen op de culturen waarin eengerelateerd geweld gepaard met

onderdrukking gangbaar is. De verwijzing naar deze culturen mag in geen geval als een veralgemening worden beschouwd.

Niet alleen de factor van patriarchale dominantie is van belang wanneer we spreken over eengerelateerd geweld, er liggen ook heel vaak contextspecifieke determinanten aan de basis van eengerelateerd geweld. Hieronder plaatsen we dan factoren van economische, culturele, sociale, politieke en culturele aard (Coene, 2005). De erkenning van de bijdrage van deze determinanten is van belang om eengerelateerd geweld te begrijpen en bescherming te kunnen bieden (Coene, 2005).

4.1 Contextspecifieke determinanten

Naast de sociaal-culturele invloed op eengerelateerd geweld zijn er ook andere factoren die geweld in de hand kunnen werken zoals geschooldheid, economische, politieke en religieuze positie van de familie of gemeenschap. We bespreken de invloed van religie en de economische positie die volgens verschillende literaire bronnen invloed uitoefenen op het praktiseren van eengerelateerd geweld.

4.1.1 Religie

Eengerelateerd geweld wordt vaak gelinkt aan gemeenschappen waarin de Islam het heersende geloof is (Khan, 2006). Toch blijkt uit verschillende onderzoeken dat eengerelateerd geweld niet alleen voorkomt in culturen waarin de Islam de belangrijkste religie is (Khan, 2006). Zo is er ook sprake van eengerelateerd geweld in sommige Hindoeïstische en zelfs Christelijke culturen (Bakker, 2003). Meer nog, na de uitgebreide literatuurstudie werd ons duidelijk dat verschillende bronnen benadrukken dat er geen causaal verband is tussen eengerelateerd geweld en religie. Nergens in de Bijbel, Koran of andere heilige boeken wordt geweld aangemoedigd. Toch stellen we ons in dit werk de vraag of eengerelateerd geweld al dan niet wordt gepleegd in naam van religie. Een 'vrije' interpretatie van de Bijbel, Koran of andere heilige boeken kan tenslotte worden misbruikt in het voordeel van de dader om de onderdrukking van de vrouw en alle soorten van geweld te legitimeren.

4.1.2 Economische factor

Ook de economische positie van een gezin kan een invloed uitoefenen op de verhoudingen tussen man en vrouw (Arslan, 2000). Zo verhoogt een slechte economische positie binnen de traditionele cultuur de kans op het plegen van eengerelateerd geweld. Een man verwerft persoonlijke eer wanneer hij bijvoorbeeld een goed betaalde job heeft. Hoe hoger zijn persoonlijke eer, hoe minder bang hij hoeft te zijn voor een aantasting van zijn familie-eer. Wanneer zijn persoonlijke eer laag is

omdat hij bijvoorbeeld werkloos is, kan hij zich een schending op zijn familie-eer minder veroorloven. Hierdoor zal hij strenger over zijn familie-eer gaan waken (van Eck, 2001). Wanneer zijn eer geschonden is zal hij zich meer genoodzaakt voelen om aan eerherstel te doen dan wanneer zijn persoonlijke eer hoog is.

4.2 Factoren die eergerelateerd geweld in België in stand houden

Relatief veel niet-westerse migranten en vluchtelingen verkeren in onze West-Europese samenleving in een sociaal-maatschappelijk achtergestelde positie (Bakker en Aygodan, 2005). Vele migranten wonen dicht op elkaar in oude achtergestelde wijken waarin de sociale controle groot is. Daarnaast hebben ze een hoge werkloosheidsgraad en kampen ze met een taalachterstand wat hun tevens belemmert in hun integratie.

De oncomfortabele positie waarin ze verkeren zorgt ervoor dat ze elkaar nodig hebben voor sociale en financiële steun. Meer nog, door deze omstandigheden is het mogelijk dat de hiërarchische verhoudingen binnen het gezin helemaal worden omgedraaid. Omwille van de hoge werkloosheid is de man niet uitsluitend de kostwinner. Zijn eer verwerft hij niet langer door zijn werk of inkomen (Bakker en Aygodan, 2005). Zo wordt de macht van de vader ingeperkt in het voordeel van vrouw en kinderen (De donder, 2006). Dit mechanisme kan ervoor zorgen dat het belang van de zedelijke eer groter wordt en dat minderheidsgroepen zich sterker zullen houden aan de traditionele waarden van het land van herkomst (De donder, 2006). Dit wil echter niet zeggen dat eergerelateerd geweld niet voorkomt onder hoogopgeleiden en/of financieel draagkrachtige gezinnen.

4.3 Besluit

In hoofdstuk vier hebben we de contextspecifieke determinanten uitgediept die aan de basis kunnen liggen van eergerelateerd geweld. Zo kunnen culturele, sociale, politieke en religieuze factoren het belang van eer en eergerelateerd geweld versterken of doen afnemen. Religie wordt vaak met de wijzende vinger als oorzaak beschouwd wanneer men spreekt over eergerelateerd geweld bij moslims. Daders van eergerelateerd geweld zijn echter niet per definitie gelovige mensen of mensen die hun geloof op een juiste manier interpreteren. Toch stellen we ons de vraag of religie wordt misbruikt voor het onderdrukken en mishandelen van de vrouwelijke familieleden.

Wat betreft de economische factor kunnen we concluderen dat minder financiële draagkracht het gevoel van eigenwaarde van de man op de proef stelt. De mogelijkheid dat zijn persoonlijke eer is aangetast kan de drang naar compensatie hiervan in de hand werken. Het nauwlettend toezien dat de familie als eervol kan worden beschouwd kan het gebrek aan zijn persoonlijke eer compenseren. Daarnaast spelen de financiële en religieuze factoren een rol bij het plegen van eergerelateerd geweld.

5 Plegers en slachtoffers van eergerelateerd geweld

In voorgaande paragrafen worden vrouwen hoofdzakelijk aangewezen als slachtoffer van eergerelateerd geweld. Zij worden ondermeer onderdrukt en ongelijk behandeld. De eer van de man staat of valt met de kuisheid van de vrouwelijke familieleden. Daarom wordt er een grote druk op de vrouwelijke familieleden uitgeoefend en hebben ze bijgevolg slechts een beperkte vrijheid. Desalniettemin kunnen ook vrouwen de onderdrukking van de vrouw in stand houden. Vrouwen kunnen 'subtiel geweld' en zware psychische druk uitoefenen op dochters en schoondochters (Brennikmeijer et al., 2008). Van een moeder wordt verwacht dat ze waakt over het gedrag van haar dochters en er op toe ziet dat deze eervol zijn. Voor haar zonen zoekt ze naar een geschikte bruid die ze wellicht behandelt zoals ze zelf behandeld is geweest (Zahide, 2001). De kans dat ze haar schoondochter slecht behandelt is dus groter wanneer deze vrouw zelf werd vernederd door haar schoonouders (van Wezel, 2005). Daarnaast heeft de vrouw de rol als cultuurdraagster. Via de opvoeding geeft zij normen en waarden door aan de vrouwelijke familieleden. Daardoor spelen vrouwen een essentiële rol bij het in stand houden van de roddelcultuur (Bakker en Aydogan, 2005).

Wanneer de eer van de familie wordt geschonden en moord de enige optie is wordt er in familieberaad steeds een mannelijke dader aangeduid. Toch kunnen mannen ook slachtoffer zijn van eergerelateerd geweld (Kvinnoforum 2003). Wanneer een man een buitenechtelijke relatie heeft met een getrouwde vrouw kan dat fatale gevolgen hebben voor de betrokken man (Arslan, 2000). Wanneer er sprake is van overspel zijn beide schuldig en is eergerelateerd geweld ten opzichte van beide gerechtvaardigdheid. Ook bij seksuele aanranding van een vrouw wordt de man met eergerelateerd geweld of zelfs eermoord berecht. Wanneer moord de enige oplossing is om de eer in zulke kwestie opnieuw te herstellen wordt eerst de man vermoord door de familie van de vrouw en vervolgens de vrouw door haar eigen familieleden (van Eck, 2001). Ook als men niet betrokken is bij een eerschending kan men slachtoffer zijn. Wanneer men bijvoorbeeld een traditionele rol weigert, kan men hiervoor berecht worden (Bakker en Aydogan, 2005). Daarnaast is de druk die op mannen wordt uitgeoefend om hun zus te controleren of zelfs om te brengen, niet te onderschatten (Bakker en Aydogan, 2005). Zij lopen gevaar op eergerelateerd geweld wanneer men een interetnische relatie aangaat (van Aalst en Johannink., 2007). Tot slot lopen mannen die een gedwongen huwelijk weigeren of homoseksuele mannen ook kans om slachtoffer te worden van eergerelateerd geweld (Bakker en Aydogan, 2005). Om dit te vermijden trouwen deze mannen vaak tegen hun wil met de aangewezen vrouw.

Deel II

Methodologie en onderzoekopzet

1. Onderzoeksvraag en doelstellingen

Vzw ZIJN – ‘Beweging tegen geweld’ treedt preventief en informatief op tegen geweld en misbruik binnen elke vertrouwensrelatie. Op die wijze tracht vzw ZIJN¹ de gewelddadige spiraal die van generatie op generatie wordt doorgegeven te doorbreken. Deze preventie en duiding realiseren zij via sensibilisatie, acties en campagnes, netwerkvorming en educatie. Om preventiecampagnes te doen slagen is het noodzakelijk kennis te werven over de aard van het geweld. Omwille van de beperkte kennis over eengerelateerd geweld in België heeft vzw ZIJN in samenwerking met de wetenschapswinkel de opdracht ingediend om dit fenomeen nader te onderzoeken. De onderzoeksvraag werd beantwoord met behulp van een kwalitatief beschrijvend, explorerend onderzoek. Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in het fenomeen van eengerelateerd geweld in de Turkse en Marokkaanse gemeenschappen in België. Gegevens die uit dit onderzoek voortkomen zouden ons een bredere kijk kunnen opleveren op vlak van preventie en hulpverleningsmogelijkheden inzake eengerelateerd geweld.

2. Onderzoekopzet

2.1 Onderzoekstype: kwalitatief onderzoek

Het onderzoek is zowel beschrijvend als exploratief van aard. Met het beschrijvend onderzoek hebben we getracht de aard en de kenmerken van de onderzoeksverschijnselen te beschrijven. Via bestaande theorieën over dit fenomeen hebben we licht geworpen op relevante aspecten van het onderzoeksonderwerp. Via het exploratieve luik krijgen we vervolgens meer inzicht in het verschijnsel dat onderzocht wordt.

Om dit te realiseren hebben we geopteerd voor het hanteren van een kwalitatief onderzoek. Bij een kwalitatief empirisch onderzoek tracht men door waarneming vast te stellen wat er zich in de werkelijkheid afspeelt (Baarda, De Goede & Theunissen, 2005). Kwalitatief onderzoek wordt gehanteerd wanneer men gegevens in de diepte en in detail wil bestuderen en produceert een veelheid aan informatie over een kleine groep respondenten. Er kunnen gegevens worden verzameld over situaties, gebeurtenissen en personen. De data kunnen vervolgens beschreven en

¹ www.vzwzijn.be

geïnterpreteerd worden met gegevens van kwalitatieve aard zoals beleving, ervaringen en betekenisverlengingen die verzameld worden via onder andere open interviews (Baarda en De Goede, 2006).

➤ *Semi-gestructureerd interview*

Bij een kwalitatief onderzoek wordt er meestal gebruikgemaakt van face-to-face interviews zodat de vragen kunnen worden aangepast aan de respondent. Daarom werd er in dit onderzoek geopteerd voor een semi-gestructureerde interview als waarnemingsinstrument. Het semi-gestructureerde interview heeft een interviewstructuur waarvan de meeste vragen vastliggen en de antwoordmogelijkheden open. Via semi-gestructureerde interviews met sleutelinformanten en respondenten hebben we getracht de perspectieven en de beleving van de deskundigen over het fenomeen eengerelateerd geweld te beschrijven en te inventariseren (Baarda, et al., 2005). Met behulp van een topiclijst werden er geen onderwerpen uit het oog verloren. De topiclijst diende als instrument om alle items die naar voren kwamen uit de literatuurstudie en uit voorgesprekken te operationaliseren en te ordenen om zo de interviewafname dekkend (volledig) en gestructureerd te laten verlopen. Dit zonder het 'spontane' en open gesprek in het gedrang te brengen bij deze gevoelige thematiek bij de respondenten.

3. Dataverzameling

3.1 Procedure

Alle mogelijke respondenten werden per brief aangeschreven met daarin een vriendelijke uitnodiging om hun medewerking te verlenen aan het onderzoek. Deze werd via e-mail verspreid naar allerhande instanties zoals Centra voor Algemeen Welzijn, politie, vluchthuizen, en andere hulpverleningsdiensten.

Na het versturen van de brief werden deze mensen vervolgens persoonlijk gecontacteerd. Al snel bleek dat weinig mensen over de nodige kennis beschikken inzake eengerelateerd geweld. Een aantal respondenten (N=3) die werden bevestigd werden daarom niet mee opgenomen in het onderzoek wegens een gebrek aan relevante informatie. Dit maakte dat de zoektocht naar respondenten een proces van lange adem was en veel geduld vergde.

Na het uitbreiden van de onderzoekspopulatie werden acht mensen met kennis inzake eengerelateerd geweld bevestigd. Vooraf werd er de toestemming gevraagd om het interview met een digitale recorder te mogen opnemen. De interviews werden afgenomen op locaties gekozen door de respondenten zelf. Vooraleer het interview van start ging werden de sleutelinformanten en

respondenten op de hoogte gebracht van het doel van het interview en werden ze te woord gestaan indien er vragen waren.

3.2 Verloop van het onderzoek

De oorspronkelijke onderzoeksvraag werd gesteld door opdrachtgever vzw ZIJN. Na een grondige literatuurstudie hebben we ons gericht tot eengerelateerd geweld binnen één populatie. Het theoretisch kader is voornamelijk gebaseerd op eengerelateerd in de Turks/ Koerdische gemeenschap. Daarom leek het ons meer relevant om het eigen onderzoek te beperken tot het fenomeen in de Turks/Koerdische gemeenschap.

Dergelijke afbakening van de onderzoekspopulatie leek een onbegonnen zaak te zijn binnen deze thematiek. Omwille van het taboekarakter en de beperkte kennis over dit fenomeen hebben we de onderzoekspopulatie moeten uitbreiden. We beperkten ons in het eigen onderzoek niet langer tot eengerelateerd geweld in de Turkse en Koerdische gemeenschap maar trokken het onderzoek open naar dit fenomeen in de Marokkaanse gemeenschap.

Aangezien beide culturen moslimculturen zijn hebben we daarnaast getracht nog respondenten te bevragen die het Christendom als religie belijden. Op die manier willen we de invloed van religie aankaarten binnen de problematiek van eengerelateerd geweld.

De onderzoekspopulatie werd daarom uitgebreid met een Armeense en Tsjetsjeense respondent. Omwille van het gesloten karakter in de Armeense gemeenschap werd eengerelateerd geweld door deze respondent voor een groot deel ontkend. Toch gaf deze respondent bruikbare informatie over bepaalde aspecten rond eengerelateerd geweld. Daarom werd de Armeense respondent opgenomen in het onderzoek en geplaatst in de categorie van 'niet erkenners van eengerelateerd geweld'. Dit laat ons toe zicht te krijgen op het taboekarakter die dit onderwerp kent.

De Tsjetsjeense respondent die volgens een sleutelinformant betrokken zou zijn met een eerzaak kon echter niet worden opgenomen in het eigen onderzoek. Eengerelateerd geweld werd door de Tsjetsjeense respondent in alle talen ontkent. Omwille van deze redenen bleek achteraf dat het afgenomen interview met deze respondent moeilijk bruikbaar was.

3.3 De onderzoekspopulatie

De grootte van het aantal respondenten is afhankelijk van de complexiteit van het onderwerp en de heterogeniteit van de onderzoekseenheden op relevante kenmerken (Baarda, et al., 2005). Vanwege de complexiteit van dit onderzoek werd er geopteerd voor het selecteren van minimaal tien respondenten. De theoretische uitgangspunten van deze thesis zijn gebaseerd op mensen

afkomstig uit de Turkse gemeenschap. De onderzoeksdoelgroep werd uitgebreid door eerder vernoemde redenen. Daarom hebben we in plaats van ons te beperken tot kennis over dit fenomeen in de Turkse gemeenschap, respondenten bevroegd die over de nodige kennis beschikken inzake eengerelateerd geweld bij mensen met verschillende etnische culturele achtergronden (tabel 1). Deze deskundigen worden aanschouwd als informanten aangezien ze informatie geven over hun ervaringen met slachtoffers van eengerelateerd geweld of over het fenomeen in het algemeen.

De respondenten werden onder andere door een sleutelinformant met kennis inzake eengerelateerd geweld geselecteerd om tot de samenstelling van de onderzoeksdoelgroep te komen.

Naast de feitenkennis van de politie heeft elk bevroegd individu te maken (gehad) met eengerelateerd geweld hetzij als slachtoffer, als familielid of als lid van een gemeenschap (tabel 2). Gedurende de afname van enkele interviews werd al snel duidelijk dat dit onderwerp niet voor elke respondent bespreekbaar was. De respondenten die we in de mate van betrokkenheid onder 'respondenten die eengerelateerd geweld erkennen' hebben geplaatst zijn respondenten die kennis hebben vergaard over eengerelateerd geweld omwille van de nog steeds grote aanwezigheid van dit fenomeen in hun gemeenschap en-/of in het werkveld (tabel 3). Veel van deze respondenten zijn daarnaast ook beëdigde tolk. Als beëdigde tolk komen zij vervolgens vaak in contact met mensen die verwickeld zijn in eezaken.

De respondenten waarvan gekend is dat ze nauw betrokken zijn met dit fenomeen maar het toch ontkennen noemen we 'respondenten die eengerelateerd geweld niet erkennen (tabel 4). We plaatsen deze groepen in de onderzoeksresultaten tegenover elkaar.

Vervolgens kregen we de kans om enkele slachtoffers van eengerelateerd geweld te bevragen. Één van de slachtoffers verleende zijn toestemming en werd zo mee opgenomen in het onderzoek.

Tot slot werd er informatie inzake eengerelateerd geweld aangevuld met gesprekken die we hadden met de politie. Zij komen immers vaak in contact met deze problematiek en zijn in staat om ons de nodige kennis te geven over deze vorm van geweld. Hun feitenkennis plaatsen we naast de kennis van andere respondenten.

Tabel 1

Overzicht origine respondenten

Origine	Aantal
Marokko	4
Turkije (Koerdistan)	2
Armenië	1
België	1

Tabel 2

Overzicht mate van betrokkenheid respondenten

Mate van betrokkenheid	Aantal
Gemeenschap	5
Politie	2
Beëdigde tolk	4

Om tot een eerlijk beeld te komen over het fenomeen eengerelateerd geweld hebben we acht respondenten met verschillende profielen bevraagd. In de onderstaande tabellen wordt duidelijk dat de respondenten die bevraagd zijn voornamelijk kennis hebben over eengerelateerd geweld binnen de Marokkaanse en Turkse/Koerdische gemeenschap. Hoewel mensen van Koerdische afkomst zichzelf niet beschouwen als Turken en vica versa hebben we toch besloten om hen samen te voegen omwille van hun kennis over beide gemeenschappen.

Tabel 3

Respondenten die eengerelateerd geweld erkennen

Land van herkomst	Respondenten die eengerelateerd geweld erkennen
Kennisveld	
Marokko	B.: agent – beëdigde tolk
België	dB.: hoofdinspecteur zeden
Marokko	R.H.: leerkracht – gemeenteraadslid – leerlingenbegeleider
Marokko	Mh.B.: opleiding als agent – beëdigde tolk
Koerdistan	E.A.: slachtoffer
Koerdistan	B.: student VUB – beëdigde tolk

Tabel 4

Respondenten die eengerelateerd niet geweld erkennen

Land van herkomst	Respondenten die eengerelateerd niet geweld erkennen
<i>Kennisveld</i>	
Armenië	V.: ingenieur - beëdigde tolk
Marokko	A.R.: cipier
Tsjetsjenië	L.M.: bevolking vreemdelingendienst

De respondenten die eengerelateerd geweld erkennen delen we vervolgens op in twee groepen (tabel 5). Groep 1 betreft sleutelinformanten die werkzaam zijn bij de politie en vaak in contact komen met slachtoffers en daders van eengerelateerd geweld. Beide respondenten weten perfect hoe eengerelateerd geweld in de praktijk wordt beleefd en toegepast. Los van interpretaties en veronderstellingen krijgen we dankzij deze respondenten zicht op de feiten. Groep 2 betreft respondenten die in aanraking zijn gekomen met eengerelateerd geweld binnen de gemeenschap, in het werkveld (hulverlenende instantie en-/of als beëdigde tolk) of als slachtoffer. Deze respondenten spreken voornamelijk over hun ervaringen rond eengerelateerd geweld.

Tabel 5

Respondenten die eengerelateerd geweld erkennen, onderverdeeld in groep

Groep 1	Groep 2
M. B.: agent - beëdigde tolk	R.H: leerkracht-gemeenteraadslid- leerlingenbegeleider
E.Db.: hoofdinspecteur zeden	E. A: slachtoffer B.: student VUB – beëdigde tolk Mh.B.: opleiding als agent – beëdigde tolk

3.3.1 Respondenten die niet werden opgenomen in het onderzoek

Er werden verschillende getuigenissen van verscheidene slachtoffers bijgewoond en we hebben vervolgens een potentiële dader ontmoet. Er werd echter geen toestemming verleend om deze gesprekken op te nemen met een digirecorder. Daarom werden deze respondenten niet mee opgenomen in het onderzoek. Met uitzondering werd er verwezen naar de potentiële dader om een contradictie in het onderzoek te duiden.

4. Onderzoeksvragen

Het eigen onderzoek bestaat uit negen onderzoeksvragen. Met deze onderzoeksvragen willen we antwoord krijgen over de aard en beleving van eengerelateerd geweld bij mensen uit de besproken gemeenschappen.

Volgende onderzoeksvragen werden gesteld:

1. Hoe wordt eer binnen de betreffende gemeenschap beleefd?
2. Wat wordt er onder eengerelateerd geweld verstaan? (*waarin kan men het onderscheid maken met andere vormen van geweld*)
3. Welke soort geweldplegingen worden er onder eengerelateerd geweld verstaan?
4. Welke eerschendingen lokken eengerelateerd geweld uit?
5. Wat is de invloed van familie en gemeenschap op eengerelateerd geweld?
6. Wat is het (algemeen) profiel van de dader en van het slachtoffer?
7. Welke determinanten verhogen het risico op eengerelateerd geweld?
8. Is er een afname of toename van eengerelateerd geweld?
9. Hoe zou preventie rond deze problematiek kunnen werken?

5. Validiteit, betrouwbaarheid en objectiviteit

Validiteit heeft betrekking op de juistheid van de onderzoeksbevindingen (Baarda, et al., 2005). Hierbij stelt men de vraag in hoeverre de bekomen data een goede weergave vormen van datgene wat zich in werkelijkheid afspeelt (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2005). De validiteit wordt zowel bepaald door de manier waarop er informatie verzameld wordt, als de plek waar en het tijdstip waarop dit gedaan wordt (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2005). Rekening houdend met de validiteit van het onderzoek werden de interviews afgenomen op een tijdstip en een locatie die gekozen werd door de respondent. Het gaat dus om een zo correct mogelijke interpretatie van de data.

Bij een kwantitatief onderzoek kan men de betrouwbaarheid testen door een replicatieonderzoek. Deze resultaten moeten dan dezelfde zijn als de oorspronkelijke. Hieruit valt af te leiden dat de objectiviteit van een kwantitatief onderzoek erg belangrijk is (Bergsma, 2003). Bij een kwalitatief onderzoek is deze meting echter onmogelijk (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2005). Een kwalitatief onderzoek vereist niet van de onderzoeker dat deze streeft naar volledige objectiviteit en afstand neemt van het object van het onderzoek. Toch wordt er van de onderzoeker verwacht een neutrale houding aan te nemen tijdens de interviews en het rapporteren ervan. De methodologische objectiviteit omvat ook de houding en de mentale activiteiten van de onderzoeker.

Betrouwbaarheid vormt daarnaast ook een indicatie van de mate waarin onderzoeksresultaten onafhankelijk zijn van het toeval (Baarda, et al., 2005). Dit vormt voor kwalitatief onderzoek een

probleem omdat toeval een belangrijk onderdeel van het onderzoeksproces vormt. Daarnaast wordt een onderzoek als betrouwbaar beschouwd wanneer er een mogelijkheid tot replicatie is van het onderzoek. (Baarda, de Goede & Theunissen, 2005). Replicatie is bij een kwalitatief onderzoek echter moeilijk te bekomen. Toch geldt het ook voor kwalitatief onderzoek dat duidelijk moet zijn waar de onderzoeksconclusies op gebaseerd zijn. Wat betreft de dataverzameling methoden is er gekozen voor het semi-gestructureerd interview. De betrouwbaarheid van deze onderzoeksmethode werd bevorderd door het gebruik maken van een digitale opname van de interviews en de interviews binnen een tijdspanne van maximaal drie dagen uit te schrijven (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2005).

In het onderzoek werd er gekozen voor een interviewafname aan de hand van een topiclijst. Deze werd op basis van een zorgvuldige literatuurstudie opgesteld. Bij zowel de respondenten als de sleutelinformanten werd er gewerkt met dezelfde topiclijst.

Deel III

Onderzoeksresultaten

Inleiding

In het eerste luik van deze thesis legden we de meest relevante zaken aangaande eegerelateerd geweld onder de loep. Het tweede luik stelde ons in staat zicht te krijgen op het onderzoeksproces van het eigen onderzoek. Het deel dat we nu aanvatten kwam tot stand door de verworven informatie omtrent eegerelateerd geweld terug te koppelen naar de respondenten en sleutelinformanten. De bevroagde respondenten hebben tijdens de interviews bepaalde feiten inzake eegerelateerd geweld bevestigd of weerlegd.

De onderzoeksresultaten tonen een weergave van het eigen onderzoek. We hebben getracht een globaal beeld te schetsen van de onderzoeksresultaten die voortkomen uit de interviews. Om de onderzoeksresultaten tot hun recht te laten komen worden de resultaten ondersteund door middel van citaten van onze sleutelinformanten en respondenten. De meerwaarde van deze citaten is dat deze letterlijk het verhaal brengen van de respondent zelf en ons in staat stellen om zicht te krijgen op hun beleving van eegerelateerd geweld en hun visie op de verschillende aspecten ervan.

Bij het bespreken van de onderzoeksresultaten hebben we de respondenten onderverdeeld in twee groepen. Onder 'erkenners' plaatsten we respondenten die eegerelateerd geweld erkennen binnen hun gemeenschap. Deze groep delen we verder op in twee groepen: groep 1 omvat kennis van sleutelinformanten die zijn tewerkgesteld bij de federale politie. Groep 2 zijn de 'betrokkenen' uit de gemeenschap, werkveld, familie of slachtoffer. Naast de respondenten die eegerelateerd geweld binnen hun gemeenschap erkennen worden ook de onderzoeksresultaten van de niet-erkenners verder uitgediept. Deze groep omvat respondenten die eegerelateerd geweld niet erkennen in hun gemeenschap. De niet-erkenners worden niet in elke thematiek van de onderzoeksresultaten aangehaald omwille van de ontkenning van de problematiek.

De onderzoeksresultaten geven een beeld weer van gemeenschappen waarbij eegerelateerd geweld een gangbare vorm van geweldpleging is.

1. Betrokkenheid met het fenomeen eergerelateerd geweld

In dit deel worden de sleutelinformanten en respondenten aan u voorgesteld. Dit stelt ons in staat een duidelijk beeld te scheppen van de respondenten achter de neergeschreven citaten.

Erkenners

Groep 1

Groep 1 omvat de kennis gebaseerd op feiten van de respondenten die tewerkgesteld zijn bij de federale politie. We spraken met hoofdinspecteur dB. die alle casussen inzake eergerelateerd geweld behandeld.

De tweede sleutelinformant uit deze groep is agent B. Als agent is B. perfect op de hoogte van al de zaken rond eergerelateerd geweld in zijn stad. Daarnaast staat hij als beëdigde tolk vaak daders en slachtoffers te woord. Hij heeft ons wegwijs gemaakt in het fenomeen eergerelateerd geweld. Vervolgens bracht hij ons de hoogte van talrijke casussen die ons toelieten om een duidelijk beeld te vormen over het fenomeen eergerelateerd geweld.

Groep 2

Groep 2 bestaat uit vier respondenten waarnaar we zullen verwijzen met volgende initialen: E.A., B.A., R.H. en Mh.B. We stellen deze respondenten kort voor.

E.A. is zelf een slachtoffer van eergerelateerd geweld. Dankzij haar getuigenis zijn we in staat ons een duidelijk beeld te vormen over de uiting van eergerelateerd geweld en de beleving van een slachtoffer die met die met deze vorm van geweld te maken heeft. E.A. spreekt over haar ervaringen rond eergerelateerd geweld binnen de Koerdische gemeenschap.

B.A. is lid van de Koerdische gemeenschap en student. Daarnaast tolkt B.A. eveneens voor mensen die betrokken zijn met allerlei vormen van geweld.

Zowel B.A. als E.A. behoren tot de Koerdische gemeenschap. Verder wordt deze groep respondenten aangevuld met twee leden van de Marokkaanse gemeenschap:

R.H. is leerkracht, leerlingenbegeleider en gemeenteraadslid. Hij spreekt voornamelijk vanuit zijn ervaringen rond eergerelateerd geweld die werden opgedaan binnen zijn gemeenschap. Ook als leerlingenbegeleider komt hij vaak in contact met deze problematiek.

"Ik ben bij ons op school leerlingenbegeleider en ik heb het twee keer meegemaakt. Het was een Marokkaans meisje dat een vriend had waarbij de familie niet mee akkoord was. Dat

meisje sprak dan ook af met haar vriend. Ze zijn daar achter gekomen. En op een bepaald moment was dat meisje bont en blauw naar school gekomen. Wij hebben het centrum leerlingenbegeleiding en centrum crisisinterventie ingeschakeld en zo voort. En dat is uiteindelijk nog opgelost geraakt.” (R.H., leerkracht en leerlingenbegeleider)

Mh.B. is een beëdigde tolk en geniet een opleiding als agent. Als beëdigde tolk, tolkt hij regelmatig voor mensen die betrokken zijn met eorzaken.

“Wat ik daarstraks had meegemaakt was een voorbeeld van een meisje dat illegaal leefde. Ze had geen papieren bij. Ze was zwanger en probeerde dat te verbergen. Ze zijn daar achter gekomen en dat meisje is komen zeggen van ‘Kijk ik wordt bedreigd door mijn familie, ze gaan me vermoorden en ze zeggen dat ik hun kind niet meer ben’.” (Mh.B., opleiding agent)

Niet-erkenners

Deze groep omvat de respondenten die eergereleerd geweld niet erkennen in hun gemeenschap of er niet willen of durven voor uitkomen. Er zijn drie respondenten met dit profiel bevroegd. Met betrekking tot de relevantie van dit onderzoek werd enkel het interview van V.A. en A.R. opgenomen in de onderzoeksresultaten.

V.A. is werkzaam als ingenieur. Daarnaast werkt hij als beëdigde tolk voor de Armeense gemeenschap. Naar eigen zeggen is de Armeense gemeenschap een gesloten gemeenschap. Eorzaken zullen zich buiten deze gemeenschap stil houden. Dit bemoeilijkt het verkrijgen van een objectieve getuigenis omtrent eergereleerd geweld binnen de Armeense gemeenschap in België.

A.R. is lid van de Marokkaanse gemeenschap en is werkzaam als cipier. Als cipier komt hij regelmatig in contact met geïnterneerde die een straf uitzetten wegens geweldpleging. A.R. geeft ons gedurende het interview een aantal voorbeelden van eorzaken. Toch ontkent hij dat eergereleerd geweld nog een veelvoorkomende problematiek is binnen de Marokkaanse gemeenschap in België.

“Een Marokkaan had ruzie met zijn vrouw en hij had zijn handen gebruikt (lachend) en ja hij had toch een paar maanden bij ons gezeten he! Dus ja, waarom? Hij is een pintje gaan drinken met zijn vrienden. Het was onschuldig, ok, dat verteld hij he! Ik geloof hem wel! En zijn vrouw had van haar tak gemaakt en dat kan niet en dit en dat! En waarschijnlijk was hij de vrijheid gewoon. Hij was toen ook alleen he, in Marokko. Hij had veel vrijheid en nu.. ” (R.A., cipier)

2. Visie van eer

Eergerelateerd geweld is een vorm van geweld die van toepassing is wanneer de eer geschonden is. Het eervol zijn wordt als cruciaal aanschouwd binnen de gemeenschappen waarin dit type van geweld frequent voorkomt. Tijdens de interviews werd er aan 8 respondenten gevraagd wat zij verstaan onder eer en hoe eer wordt beleefd binnen hun gemeenschap. We delen de respondenten steeds op in erkenners en niet-erkenners.

Erkenners

Groep 1

Hoofdinspecteur dB. komt vaak in contact met eerzaken. Hij heeft kennis omtrent de beleving van eer bij mensen uit de patriarchale gemeenschappen waarin eergerelateerd geweld een gangbare vorm van geweld is. Daarnaast weet hij perfect waartoe deze mensen in staat zijn om de eer van de familie te behouden.

"Als de vader eergerelateerd geweld moet plegen of één van zijn zoons moet dat doen, dat is dan onder druk van en met veel geroddel. Dan deinst die er ook niet voor terug om daar persoonlijk voor in de bak voor te moeten gaan zitten. Zolang de eer van de familie maar gered is. En dat men later niet zal kunnen zeggen dat hij zijn verantwoordelijkheid niet genomen heeft. De ogen bij sommige allochtonen kijken toe op een familie wanneer er iets gebeurd, wanneer de eer van die familie wordt geschonden. De ogen kijken in de richting van dat gezin, van die familie." (dB., hoofdinspecteur zeden)

Ook agent B. heeft kennis inzake de beleving van eer. Als agent en lid van de Marokkaanse gemeenschap is hij zich bewust van de impact die het behoud van eer kan hebben. Hij onderscheid daarnaast ook persoonlijke eer van familie-eer.

"Persoonlijk versta ik onder eer, iets positief. Eer verkrijg je door eerlijk en correct te zijn. maar ik weet dus dat dit in verschillende culturen meer te maken heeft met het laten zien dat ge baas zijt over de situatie. Bijvoorbeeld, bij Marokkanen is dat vooral baas zijn over vrouwen, over het gezinsleven, beschermen van de zussen, beschermen van de moeders." (B., agent, beëdigde tolk en lid van Marokkaanse gemeenschap)

"Bij persoonlijke eer gaat het soms over vrouwen die een klacht indienen voor bijvoorbeeld intrafamiliaal geweld. Maar familie-eer, bijvoorbeeld het verhaal daarjuist ook met het geval van die jonge vrouw. Niet alleen de man was kwaad op haar, zijn persoonlijke eer was gekrenkt. Maar ook de halfbroer, de neef van haar, haar moeder en haar vader die haar nu al drie jaar niet meer gesproken heeft. Die man heeft dat natuurlijk aan iedereen vertelt van kijk wat mijn vrouw gedaan heeft. Dan zeggen die andere van, ja dit kan niet. Ook al weten ze dat die man misschien een beest van een kerel is. De familie zegt van 'neen dat doet ge

niet'. Desnoods gaat ge scheiden en dan nog blijft ge zijn eigendom. Familie-eer komt nog veel voor!" (B., agent, beëdigde tolk en lid van Marokkaanse gemeenschap)

Groep 2

Het belang van eer in de gemeenschappen die in deze thesis wordt aangehaald wordt door alle respondenten van groep 2 bevestigd. Sommige respondenten maken een duidelijk onderscheid tussen hun persoonlijke beleving van eer en de beleving van de personen uit gemeenschappen waarin eengerelateerd geweld aan de orde is.

"Voor mij gaan şeref en namus over mijn karakter. Maar in mijn cultuur gaat het om de eer van uw dochters, uw vrouw. Zij zijn uw namus. Ik vind persoonlijk dat mijn naam en mijn eer over mijn karakter gaan, het gaat om mijn taal, om mijn identiteit. Het gaat om mijn persoonlijkheid." (E.A. slachtoffer eengerelateerd geweld, lid van de Koerdische gemeenschap)

"Wanneer iemand zijn dochter iets heeft gedaan dat niet binnen de normen van de gemeenschap past of de sociale waarden van de gemeenschap. Dan is zijn eer beschadigd want zijn gemeenschap gaat hem met scheve ogen bekijken. Voor andere is het dan weer, bijvoorbeeld een man die een andere man gaat beschuldigen van iets te hebben gedaan wat niet mag. Dan is zijn eer ook beschadigd. Dus eer kan zowel uw vrouw zijn die je beschermd of uw dochter zijn die je beschermd of uzelf, u naam. " (B.A., student en beëdigde tolk)

Alle respondenten van groep 2 bevestigen dat familie-eer kan worden beschouwd als voornaamste oorzaak tot het plegen van eengerelateerd geweld. Dat wil zeggen dat het eervol zijn wordt beschouwd als een collectief gebeuren waarover de hele familie waakt. Opmerkelijk is dat twee respondenten het belang van eer wijten aan religie.

"Als je het gaat bekijken bij de Islamitische gemeenschappen dan heb je dat veel. Veel meer dan laat ons zeggen in andere gemeenschappen. En ook de Koerdische gemeenschap want niet alle Koerden zijn Islamieten he. En bij hun is dat minder, dat merk je wel. Ik zal niet zeggen dat het verbonden is aan godsdienst maar toch grotendeels. Dus ook binnen de Koerdische gemeenschap waar godsdienst veel meer leeft, voel je dat meer." (B.A., student en beëdigde tolk)

Niet-erkenners

Deze respondenten spreken over de beleving van eer binnen hun cultuur zijnde de Armeense en Marokkaanse gemeenschap. Ze verwijzen naar het belang van eer in het algemeen. Eer blijkt voor deze respondenten niet te staan of te vallen met het gedrag van de vrouwelijke familieleden. Hierin

zien we een eerste tegenstrijdigheid met de respondenten die eegerelateerd geweld erkennen en er openlijk voor uitkomen.

"Dat gaat over een soort eer dat u familie altijd gehad heeft. Er wordt verondersteld dat de nakomelingen blijven vechten voor de eer. Dat wil niet zeggen in de agressieve vorm. Maar het gaat echt om het gedrag. Respect voor andere mensen om respect terug te krijgen. Helpen om hulp te krijgen. Dat de mensen achter u rug in principe alleen maar positieve dingen kunnen zeggen. Daar gaat eer om in onze cultuur." (V.A., lid van de Armeense gemeenschap)

Zowel de familie-eer als de persoonlijke eer worden volgens deze respondenten als zeer belangrijk aanschouwd. Vervolgens haalden zij net zoals twee respondenten uit de groep 'erkenners' aan dat het belang van eer voornamelijk voorkomt in de Islamitische cultuur. Uit de bevraging is echter gebleken dat onder andere ook Armeniërs (Christenen) een groot eergevoel hebben en hier sterk over waken. Omwille van culturele verschillen hanteren ze echter een andere invulling.

Dit toont een eerste misvatting aan omtrent de beleving van eer en religie. Het belang van eer kunnen we beschouwen als een cultureel gegeven.

3. Eegerelateerd geweld: beleving, uitingsvormen en voorkomen

Aan de sleutelinformanten en respondenten werd er de vraag gesteld wat zij verstaan onder eegerelateerd geweld en hoe deze vorm van geweld kan onderscheiden worden van andere vormen van geweld. Dit laat ons toe een duidelijk beeld te vormen over de invulling die de sleutelinformanten of respondenten geven aan het fenomeen eegerelateerd geweld. We stelden ons de vraag of we verschillen of gelijkenissen kunnen onderkennen tussen de respondenten aangaande de wijze waarop zij betekenis geven aan eegerelateerd geweld. We zullen met andere woorden trachten te achterhalen of de invulling en de betekenis van eegerelateerd geweld verschilt naargelang de gemeenschap. Vervolgens peilen we naar de soorten geweldplegingen die worden gehanteerd binnen de verschillende bevraagde etnisch-culturele gemeenschappen. Tot slot zullen we de meest voorkomende eerherstellingen nader toelichten.

3.1 Het begrip eegerelateerd geweld.

Aan al de respondenten werd er de vraag gesteld om eegerelateerd geweld te definiëren of te onderscheiden van andere vormen van intrafamiliaal geweld. Tijdens de aanvang van het eigen onderzoek merkten we op dat eegerelateerd geweld vaak onjuist werd gedefinieerd door de respondenten. "Draait al het geweld niet om eer?" was een bedenking die tijdens een aantal gesprekken voorkwam.

Eergerelateerd geweld is een vorm van intrafamiliaal geweld maar heeft totaal andere uitingsvormen en doeleinden. Het is daarom ontzettend belangrijk dat eergerelateerd geweld duidelijk wordt onderscheiden van andere vormen van geweld wanneer men aan preventie of hulpverlening wil doen.

De respondenten die werden opgenomen in dit onderzoek zijn echter wel in staat een duidelijk onderscheid te maken tussen eergerelateerd geweld en andere vormen van huiselijk geweld.

Erkenners

Groep 1 en Groep 2

De respondenten uit groep 1 en 2 zijn zich duidelijk bewust van de ernst van dit fenomeen. Eergerelateerd geweld is voor deze respondenten geen onbekend begrip maar een verschijnsel dat leeft binnen de gemeenschappen waarvan deze respondenten lid van zijn.

We citeren een omschrijving van eergerelateerd geweld van dB., hoofdinspecteur zeden.

"Eigenlijk is eergerelateerd geweld ook een vorm van intrafamiliaal geweld. Intrafamiliaal geweld hangt niet noodzakelijk samen met eer. Het kan om persoonlijke drijfveren gaan, dat kan over alcoholverslaving gaan, dat kan gaan over het feit dat de relatie niet goed gaat tussen man en vrouw. Maar eergerelateerd geweld houdt in dat er intrafamiliaal geweld gepleegd wordt omdat de eer van de familie in gedrang komt." (dB., hoofdinspecteur zeden)

Agent B. bevestigt met verschillende casussen deze invulling van hoofdinspecteur dB. Agent B. voegt hier aan toe dat het in gedrang komen van de familie-eer vrijwel altijd gaat om het al dan niet gewenst gedrag van de vrouwelijke familieleden. Dergelijke omschrijving van eergerelateerd geweld werd ook aangehaald door respondenten uit groep 2. Hierbij bevestigen deze sleutelinformanten en respondenten de begripsomschrijving over eergerelateerd geweld dat neergeschreven werd in deel I.

Niet-erkeners

Zowel respondent V.A. als respondent A.R. kunnen een juiste begripsomschrijving weergeven van eergerelateerd geweld. Ze erkennen dit fenomeen dat volgens hun gangbaar zou zijn in andere landen maar sluiten uit dat eergerelateerd geweld nog een veelvoorkomend verschijnsel is in hun gemeenschap in België.

"T'zijn meestal mensen die zo opgevoed zijn. Voor mij weten ze niet beter. Ze denken dat het goed is he! Ik zal zo zeggen. In derde wereld landen nemen de mensen meestal het recht in eigen handen omdat ze niet geloven in het staatsapparaat. En ook mensen in de

bergen of dorpen, die weten niet beter he! Die krijgen dat zo mee van 'ja, als iemand uw dochter misbruikt of ik weet niet wat, moet je die vermoorden of ik weet niet he!' (A.R., cipier, lid van de Marokkaanse gemeenschap)

"Ik denk dat het meer voorkomt in Zuidoostelijke landen dan bij ons. Bij ons tolereren ze dat minder dan hier. Als een vrouw vreemdgaat of omgekeerd wordt er meer geweld toegepast. Ik heb het een maand geleden nog op tv gezien dat een man, een vrouw doodgeschoten had. Zulke dingen komen ginder veel meer voor dan hier. Hier is dat meer iets van 'als jij dat doet, dan doe ik dat ook'. Daar gaat het om 'Je hebt de eer van mijn familie geschonden en ik zie maar één uitweg namelijk om u te vermoorden om mijn eer te behouden.'" (V.A., Ingenieur en beëdigde tolk, lid van voor de Armeense gemeenschap)

Na het interview met de Armeense respondent hebben we onder begeleiding van agent B. een potentiële dader van Armeense afkomst ontmoet. Het gesprek kon niet worden opgenomen maar is toch het vermelden waard. De dader sprak namelijk openlijk over het belang van eerherstel in zijn gemeenschap. Hij vond eerherstel een must en was naar eigen zeggen zelf betrokken bij een eerkwestie. Twee vrouwen die hem hadden verlaten zouden hiervoor berecht worden alsook de mannen waarvoor hij verlaten zou zijn. Moord werd in dit verhaal niet uitgesloten. Er werd ons zelfs toevertrouwd dat het een gangbare zaak is om de vrouw te repatriëren naar Armenië om haar daar vervolgens van het leven te beroven.

Het gesprek met beide Armeniërs zorgde voor een contradictie. Eerdergerelateerd geweld is duidelijk nog een actuele problematiek die ook onder de Armeense bevolking in België leeft. Dit bevestigt het taboe dat er heerst rond deze problematiek in een gesloten gemeenschap. Hierbij willen we nogmaals benadrukken dat dit geen veralgemening is. Deze vorm van geweld komt voor in de Armeense cultuur in België maar is mogelijk of helemaal niet gangbaar bij alle Armeniërs.

3.2 Verschillende vormen van eerdergerelateerd geweld

Uit de literatuurstudie kunnen we opmaken dat eerdergerelateerd geweld verschillende uitingsvormen kent die kunnen gaan van lichtere vormen van psychisch of fysisch geweld tot de meest extreme vormen van geweld waaronder eermoord. In dit deel worden de uitingsvormen aangehaald die volgens onze respondenten worden gehanteerd in de Marokkaanse, Turks/Koerdische en Armeense gemeenschappen in België.

Erkenners

Groep 1 en 2

De meest voorkomende vormen van geweld die door de sleutelinformanten en respondenten worden aangehaald kunnen we onderverdelen in twee categorieën namelijk fysisch geweld en psychisch geweld.

3.2.1 Psychische vormen van geweld

De meeste vormen van psychisch geweld die door de respondenten worden aangehaald zijn bedreigingen met de dood, uithuwelijking, uitsluitingen van de familie en/of van de gemeenschap en repatriëring naar het land van herkomst. Vooral de toepassing van bedreigingen door de familie zou volgens de respondenten een veelvoorkomende vorm van geweld zijn. Met bedreigingen over de gevolgen van een eerschending wil men jonge meisjes bewustmaken over de ernst van het behoud van eervol gedrag. Op die manier wil men beletten dat jonge meisjes of vrouwen zich 'onkuis' gedragen. Door de Koerdische respondenten wordt de uitsluiting van de 'eerschender' door de familie aangehaald als veelvoorkomende uitingsvorm van eengerelateerd geweld. Ook uithuwelijking is een maatregel die vaak preventief wordt ingezet om te voorkomen dat meisjes onzedelijk gedrag gaan vertonen.

"Uithuwelijkingen zijn er heel vaak. Dat is meestal met iemand uit de familie of met een heel bekende van het dorp. De meisjes moesten zo snel mogelijk trouwen zo dat er geen schade kan komen aan de namus van de papa." (E.A., lid van de Koerdische gemeenschap)

Ook hoofdinspecteur dB. beaamt dat het uithuwelijken frequent wordt ingezet ter preventie van een (potentiële) eerschending. De frequentie waarop uithuwelijking gebeurd is ongekend. Hoofdinspecteur dB. spreekt namelijk over een darknumber. Dit wil zeggen dat er talrijke eorzaken ongekend blijven bij de politie of andere hulpverlenende instanties.

"Er is een enorme darknumber waar we mee zitten. Ik verwijs weer naar die meisjes die mee moeten met het gezin op vakantie naar het buitenland als ze op een huwbare leeftijd zijn gekomen. En sommige daarvan komen ook niet meer terug he! En daar wordt dan van gezegd dat die verder school is blijven lopen in het land van herkomst. Of die wordt verder opgevoed door een tante. Maar ondertussen worden ze wel uitgehuwelijkt. We weten dat die dingen plaatsvinden." (dB. hoofdinspecteur zeden)

3.2.2 Fysische vormen van geweld

Onder fysisch geweld worden slagen en verwondingen toegerekend met als meest verregaande vorm de eermoord.

"Ik weet wel dat mensen, meisjes bijvoorbeeld heel veel vermoord werden onder de naam van namus. Nu wat moesten ze daar voor doen? Niets speciaal! Bijvoorbeeld een klein liefdesbriefje afkomstig van een vriend dat gevonden wordt door de vader. Dat is al meer dan genoeg!" (E.A., slachtoffer en lid van de Koerdische gemeenschap)

De respondenten halen aan dat (pogingen tot) eermoorden nog steeds voorkomen in België. De respondenten hebben echter geen idee over hoe vaak deze nog voorkomen maar zijn eerder geneigd te veronderstellen dat deze nog zelden worden uitgevoerd. De reden hiervoor wordt door twee respondenten toegewezen aan de strenge straf die men in België oploopt voor (poging tot) moord.

➤ Wijze van eerzuivering

Ook het openbare karakter binnen de gemeenschap dat eerge relateerd geweld kenmerkt wordt door de respondenten bevestigd. We citeren een voorbeeld van eermoord binnen de Tunesische gemeenschap. Hoewel deze gemeenschap niet besproken werd in het onderzoek zien we dat het openbaar karakter in alle eerzaken van belang is. Dit kan men toewijzen aan het feit dat het eervol bevonden worden slechts belang heeft naar de gemeenschap toe. De familie heeft er dan ook alle belang bij dat dergelijke eerherstellingen publiekelijk worden uitgevoerd zodat de gemeenschap de familie in kwestie terug als eervol kan beschouwen.

"In Mechelen hebben we een paar jaar geleden nog een moordpoging gehad. Dat was simpelweg een Vlaamse man die iets begon met een Tunesische vrouw en de ex-man van die Tunesische vrouw was die man op een terras komen steken. Hij heeft twintig of dertig steekwonden gehad. Die heeft het toch overleefd." (dB., hoofdinspecteur zeden)

Hoofdinspecteur dB. voegt hieraan toe dat door het openbaar karakter van eerwraak heel de gemeenschap getuige is van het eerherstel. Daarnaast haalt dB. aan dat eermoorden eerder impulsief gebeuren en niet volgens beraadslagen zoals dat in deel I werd omschreven. Een aantal methoden van eerzuivering werden daarentegen wel bevestigd. Zo zou de dader zich meestal vrijwillig laten arresteren na een eerzuivering waarin fysiek geweld werd gepleegd. Hij is vervuld met trots dat hij de eer van de familie heeft kunnen herstellen.

➤ Aanzet tot eermoord

Volgens agent B. wordt een roddel in de gemeenschap aanschouwd als voornaamste reden waarom men een eermoord zou begaan ongeacht de eerschending die hieraan vooraf gaat. Dit bevestigt nogmaals dat het eervol zijn voornamelijk belangrijk is voor het imago dat men werft binnen de gemeenschap.

"Als de dader zijn zus, moeder, nicht of tante en zelfs in sommige gevallen zijn schoonzus vermoord zal hij ook in deze eermoord zeggen dat hij de daad pleegde om te bewijzen dat hij een echte man is. In werkelijkheid is hij bang dat de gemeenschap zal roddelen over de vrouw in kwestie. Hij zal het nooit verdragen dat zijn zus, nicht, tante, moeder of zelfs schoonzus als een hoer zal bestempeld worden. Één van de grote angsten bij de Marokkaanse mannen is de angst dat zijn zus, moeder, nicht enz... het gespreksonderwerp zal worden in een café of in de gemeenschap." (B., agent, beëdigde tolk en lid van Marokkaanse gemeenschap)

Twee van de respondenten vermelden dat eermoorden minder worden toegepast en dat mensen inventiever worden om de eer van de familie terug te herstellen. We citeren een verklaring van één van deze respondenten.

"Vroeger ging het echt om moord he! Dus moest men vermoord worden om de eer van de familie te zuiveren maar nu is het eerder uitsluiten van de familie. Begrijp je? Uitsluiten, 'Wij kennen haar niet meer'. Dat gebeurt eerder bij diegene die in Europa wonen." (B.A., lid van de Koerdische gemeenschap)

Niet-erkenners

Volgens de respondent van Armeense afkomst wordt een verbaal conflict aanschouwd als een eerzaak. Als voorbeeld haalt hij aan dat een concurrentiestrijd tussen families hiertoe kunnen worden gerekend.

Andere uitingsvormen die door de niet-erkenners werden aangehaald zijn seksueel geweld, fysiek geweld, uithuwelijking en moord. De respondenten voegen hier aan toe dat deze soort geweldplegingen zelden of niet voorkomen binnen de gemeenschap waartoe ze behoren.

Feitenkennis van sleutelinformant dB. en B. tonen echter aan dat ook leden van de Armeense gemeenschap even extreme vormen van geweld kennen die eerder in dit werk uitgebreid werden beschreven.

In tegenstelling tot de getuigenissen van de erkenners beschouwd één van deze respondenten uithuwelijking als een gepasseerd verschijnsel. Uithuwelijking wordt volgens deze respondent

vervangen door een gearrangeerd huwelijk. Onder een gearrangeerd huwelijk wordt een vrijwillige uithuwelijking verstaan. De grens tussen uithuwelijking en een gearrangeerd huwelijk lijkt ons vaag. Meisjes die worden onderdrukt en bedreigd in patriarchale gemeenschappen kunnen alsnog onder druk hun toestemming verlenen voor een gearrangeerd huwelijk. De vraag blijft dan wel of een gearrangeerd huwelijk meer gelegitimeerd is dan een uithuwelijking. Niet tegenstaande blijven de doeleinden volgens deze patriarchale families hetzelfde namelijk het versterken van de banden tussen twee families, de economische situatie van een familie verbeteren en tot slot er voor zorgen dat dochter of zoon op het goede pad blijft (Kloos, 2002).

"Marokkanen en Turken, die willen hun dochters beschermen. Dus ge hebt jonge meisjes die denken dat ze het goed weten maar ze zijn gewoon verkeerd bezig. En ge probeert ze te beschermen. En daardoor proberen ze eigenlijk een gearrangeerd huwelijk te plannen. En gearrangeerd is geen verplichting he! Dat bestaat niet meer! Dat is uitgesloten. Als het meisje zegt nee, dan is het neen! Ge hebt zelfs meisjes die dat toegeven en zeggen van 'Ja ik wil wel' en als de man komt en hij staat haar niet aan en dan zeggen van 'Ja maar mijn ouders hebben mij geforceerd!' Gewoon om zo rap mogelijk van die man te scheiden. Maar zo echt om te zeggen van, ge moet trouwen om... nee! Ze proberen wel een gearrangeerd huwelijk te plannen om te zorgen dat hun dochter of hun zoon, zelfs hun zoon rap een warm nest heeft. En voor zijn gezin moet zorgen. Bijvoorbeeld de meeste Turken, die trouwen heel jong. En dan blijven ze op het rechte pad he! Dan proberen ze toch voor het gezin, niet meer buiten te gaan. Dus dat is wel waar. Omdat ze schrik hebben voor hun dochter of hun zoon, proberen ze die zo rap mogelijk te doen trouwen."(A.R., cipier)

Deze getuigenis bevestigt hoe de onderdrukking van de vrouw wordt verbloemd. Het ontkennen van verschillende soorten geweldplegingen binnen de besproken gemeenschappen tonen aan dat men zich er duidelijk van bewust is dat eengerelateerd geweld wordt afgestraft.

3.3 Verschillende vormen van eerschending

Onder eerschending verstaan we gedragingen die eengerelateerd geweld uitlokken. We peilden bij de sleutelinformanten en respondenten naar welke vormen van eerschendingen voorafgaan aan eengerelateerd geweld.

Erkenners

Groep 1 en 2

'Vrij gedrag' van de vrouw is volgens de sleutelinformanten en respondenten de meest voorkomende eerschending die eengerelateerd geweld uitlokt. Onder vrij gedrag wordt onkuisheid verstaan. De interpretatie van onkuisheid is echter ruim. Een hand geven of een gesprek hebben

met een jongen of man die geen deel uitmaakt van de familie kan eveneens als onkuis gedrag worden aanschouwd.

"Ik heb veel vrouwen gekend die worden geslagen door hun mannen omdat ze bijvoorbeeld een hand hebben gegeven aan een andere man. 'Mijn vrouw mag geen hand geven aan een andere man met wie zij kan trouwen.' 'Mijn vrouw mag geen kus geven aan een familielid waarmee zij kan trouwen.'" (R.H., leerkracht, leerlingenbegeleider en lid van de Marokkaanse gemeenschap)

Vrij gedrag hoeft tevens niet altijd te slaan op onkuis gedrag. Zich verzetten tegen onderdrukking of het vertonen van ongehoorzaam gedrag kan eveneens een reden zijn om geweld toe te passen.

4. De invloed van de familie en de gemeenschap op eengerelateerd geweld

Uit het literatuuronderzoek lijden we af dat eerkwesties zich steeds afspelen binnen de context van een familie en/of gemeenschap. In dit deel trachten we de invloed van de familie of gemeenschap op het behoud van eer verder uit te diepen. Zo werd er tijdens de interviews gepeild naar de invloed van de uiteenlopende machtsverhoudingen binnen de familie. Daarnaast werd de rol van de jongeren binnen families en/of gemeenschappen uitgediept waarin eengerelateerd geweld een veelvoorkomende problematiek vormt. Er werd nagegaan of deze jongeren geneigd zijn om de gangbare waarden die eengerelateerd geweld in stand houden al dan niet overnemen. Dit geeft ons kennis omtrent de afname of toename van eengerelateerd geweld. Vervolgens bespreken we het profiel van dader en slachtoffer. Dit stelt ons in staat alert te zijn wanneer we met dergelijk besproken profiel in contact komen. Tot slot nemen we de contextspecifieke determinanten onder de loep die een verhoogd risico kunnen vormen op eengerelateerd geweld.

4.1 Verhoudingen binnen de familie

Erkenners

Groep 1 en 2

Zowel de sleutelinformanten als respondenten beamen dat er binnen een gezin duidelijke verhoudingen merkbaar zijn. De vader wordt beschouwd als hoofd van het gezin en de zonen als zijn volgelingen. Jonge vrouwen staan onder permanente toezicht van hun vader en broers, zelfs al zijn deze jonger dan haar.

"Bij ons is het zo dat de vader en dan de broer meer te zeggen hebben dan ons. Onze vader heeft nog altijd de macht over ons. Mannen hebben altijd meer te zeggen over de vrouw. Ook de broers! Als ik naar buiten ga, mijn vader belt mij niet maar mijn broer belt me! En hij is jonger dan mij!" (E.A., slachtoffer en lid van de Koerdische gemeenschap)

Agent B. bevestigt de duidelijke hiërarchie binnen de Marokkaanse gemeenschap. In de Marokkaanse gemeenschap zijn niet alleen de vaders en zonen verantwoordelijk voor het gedrag van de dochters of zussen maar ook de nonkel waakt over het eervol gedrag van zijn vrouwelijke familieleden. De hiërarchie is ondermeer afhankelijk van de leeftijd van de zonen. Indien de zonen veel jonger zijn dan de dochter wordt de broer van de vader aangewezen om er op toe te zien dat de jonge vrouwen zich eervol gedragen.

Alle respondenten bevestigen deze sterk uiteenlopende verhoudingen binnen de besproken gemeenschappen. Er wordt hieraan toegevoegd dat wanneer de vader een bepaalde leeftijd heeft bereikt, de verantwoordelijkheid vaak op de oudste zoon wordt overgedragen.

De sterke hiërarchie binnen het gezin is in het nadeel van de vrouw en wekt tevens eergerelateerd geweld in de hand. Deze onderdrukking lokt immers vaak verzet uit en verzet wordt in zulke gemeenschappen bestraft met geweld.

➤ **Daders van eergerelateerd geweld**

Erkenners

Volgens de respondenten wordt eergerelateerd geweld gepleegd door de mannelijke leden van de familie hetzij de vader, de broers, nonkels of neven.

Groep 1

Volgens agent B. kan het plegen van eergerelateerd geweld door meerdere plegers worden uitgevoerd. Deze plegers of daders voelen zich tevens betrokken met de eerkwestie.

"Het plegen van eergerelateerd geweld gebeurt niet altijd alleen, denk aan die K, die handelde samen met zijn schoonbroer en zijn neef. En waarom handelde hij niet alleen? Dat is om twee redenen. Om te zien hoe 'man' de broer is van N, om getuigen te hebben naar de gemeenschap toe van 'Kijk heb ik haar eens goed bijeen geslagen en de broer is getuigen' en ook om hem te gebruiken om haar te overtuigen terug te komen." (B., agent, beëdigde tolk en lid van Marokkaanse gemeenschap)

Ook vrouwen kunnen als medeplichtigen worden gerekend. Volgens hoofdinspecteur zeden dB. wordt er van de vrouwelijke familieleden verwacht dat ze als een blok achter de mannelijke

familieleden staan. Vrouwen gaan mee in het verhaal van geweld en onderdrukking uit angst om zelf te worden bestraft.

"Mijn ervaring is dat familie zich als een blok sluit als er vormen van eerschending in de familie plaatsvindt. Het is nog niet veel gebeurt dat er een tante bij ons komt en zegt van 'Ja, dat dreigt te gebeuren in onze familie.' Die gaat ook achter de mannen moeten staan." (dB., hoofdinspecteur zeden)

Hoofdinspecteur dB. voegt er aan toe dat de meest extreme vorm van eengerelateerd geweld met name eermoord meestal wordt toegepast door het mannelijk zwarte schaap van de familie.

"De opleiding die wij gekregen hebben maakt duidelijk dat eengerelateerd geweld dikwijls en misschien meestal wordt uitgevoerd door een mannelijk lid van de familie die toch al 'verbrand' is. Waar toch al iedereen binnen de familie van zegt van 'Dat is het zwarte schaap'! Die heeft al bak gedaan of daar hebben we weinig contact mee. Die krijgt dikwijls de rol opgezeteld van het uitvoeren van een sanctie naar slachtoffer toe." (dB., hoofdinspecteur zeden)

Groep 2

Buiten het feit dat eengerelateerd geweld inclusief eermoord wordt gepleegd door mannelijke familieleden, voegen de respondenten hier aan toe dat eermoord vaak wordt uitgevoerd door een minderjarige zodat een lange straf voor zulke feiten ontlopen kan worden. Of deze wijze van moord ook wordt toegepast in België is voor onze respondenten niet duidelijk.

"Er moeten bijvoorbeeld altijd minderjarigen zijn die zich offeren voor de broer of de vader. Omdat ze minder straf krijgen." (E.A., slachtoffer en lid van de Koerdische gemeenschap)

➤ Slachtoffer eengerelateerd geweld

Volgens de respondenten kunnen er naast de vrouwelijke familieleden ook kinderen tot slachtoffers worden gerekend. Dit omdat er van de jonge broers wordt verwacht hun zussen te onderdrukken en geweld toe te passen indien zij dat nodig achten. Daarnaast worden zij volgens enkele respondenten als dader aangewezen in eermoordzaken. Zij worden in dit geval verondersteld zich te offeren voor vader en broers omwille van de lichtere straf die zij oplopen.

➤ Jongeren en eengerelateerd geweld

Eengerelateerd geweld heeft ongetwijfeld een grote invloed op de jongeren binnen het gezin, familie of gemeenschap waarin deze feiten zich afspelen. We stelden ons de vraag of jongeren (slachtoffers of potentiële daders) zich afzetten tegen de gangbare normen die eengerelateerd geweld in stand houden of dat zij hier volledig in mee gaan.

Erkenners

Groep 1:

Volgens hoofdinspecteur zeden dB. is hier geen lijn in te trekken maar men ziet wel duidelijke extremen. Jongeren die in België opgroeien weten dat het ook anders kan. Sommige jongeren verzetten zich naar het extreme toe, andere volgen uit angst.

"S., op een gegeven moment, na de zoveelste ruzie thuis, zij was zestien denk ik, belt ze in paniek de politie op want ze wordt in elkaar geranseld door twee van haar broers, de twee oudsten. Op dat moment is het volop bezig. Er gaat een ploeg naar toe en dat meisje wordt naar hier gebracht en doet dus een verhaal van jarenlang eengerelateerd geweld. Zij reageert door extreem gedrag te vertonen zoals winkeldiefstalletjes te plegen. Echt heel doelbewust om haar gezin te choqueren. Decolletés beginnen te dragen. Uiteindelijk, nu heeft ze een lippiercing. Ze heeft haar eerste jointje gerookt, ze is ook ontmaagd. Dat weten haar ouders nog niet. Ze is meerderjarig trouwens maar bon. En als je dan kijkt naar die twee jongste meisjes, die zijn een stuk jonger 10 en 12, die beginnen het gedrag te kopiëren van S. Die zien dat ook als hun enige uitweg uit dat bekrompen, patriarchale denken. Dat is één reactie maar je hebt ook meisjes als, ik dan denk aan L., zij begon ook enorm te rebelleren en haar jongere zus van nauwelijks één jaar jonger deed dan het tegenovergestelde. K. was de slechte en zij was de brave. Ze deed alles wat haar ouders wilden." (dB., hoofdinspecteur zeden)

Agent B. bevestigt de extreme onderdrukking op de vrouwelijke familieleden en het daarmee gepaard geweld van jongeren die nooit anders hebben gekend. Wanneer er binnen een familie het eervol zijn en het bewaken van eer als belangrijk wordt aanschouwd dreigt de kans dat deze van generatie op generatie wordt doorgegeven.

"De invloed op de kinderen is heel hoog. En wat stellen wij vast, die kinderen die altijd onderdrukking of eengerelateerd geweld bij de familie hebben gezien, die zonen, zijn ook zo extreem! Ik zal u een mooi voorbeeld geven. Een man sterft, ik ga u geen details vertellen natuurlijk. Een ongeval, geen moord of zo. Hij was jaren gehuwd met een jonge vrouw. De vrouw heeft altijd onderdrukt geleefd. Ze had wel alles want hij had veel geld die man, een harde werker. Terwijl dat ze aan het rouwen was probeerden de familieleden haar te koppelen aan zijn broer. Waarom? Omdat, hij had veel centjes. Ok, zij deed dat niet. Ze is

alleen gebleven. Wat heeft men gedaan op een gegeven moment? De zoon bewerkt! 'Hij seg joh, uw ma die gaat veel uit!' En die gaat met een slechte vrouw uit, met een hoer!' Nu, door het feit dat haar zoon vroeger door zijn nonkels, een beetje door zijn vader ook altijd opgevoed is van 'Kijk, eer komt op de eerste plaats, familie-eer, eer op gebied van vrouwen', heeft die zoon dat een beetje overgekregen. Op zijn 16 jaar heeft hij een baseball stok gepakt en heeft hij haar auto kapot geklopt en haar rijbewijs afgepakt. Want in hun familiekring kon dat niet dat een vrouw een rijbewijs heeft. In hun familiekring of in zijn familiekring want zo beziet die jonge kerel dat van 16 jaar. Kan dat niet dat zijn moeder zo maar een hele dag op stap is, dat zijn moeder zo maar een vriendin heeft waar dat men vroeger over zei dat ze een hoer was. Het is nooit een hoer geweest hoor! Maar die vrouw heeft haar man verstoten omdat ja, die man was ook niet goed. Die heeft een relatie gehad zonder gehuwd te zijn dus voor de gemeenschap is zij een hoer. Dus zijn moeder gaat met die op stap?! Ey! Dat kan niet he! Terwijl hij die vrouw ook nooit niet gekend heeft. Trouwens zij was 50 jaar. Nee! Hij ging zeggen tegen zijn moeder hoe ze moest leven." (B., agent, beëdigde tolk en lid van Marokkaanse gemeenschap)

Hoofdinspecteur dB. is er zelfs van overtuigd dat eengerelateerd geweld in België meer voorkomt dan vroeger. Als reden geeft hij aan dat meisjes zich meer en meer proberen af te zetten van het traditionele patriarchale. Daarnaast hangen de families volgens hem meer dan ooit vast aan hun traditionele waarden. Dit zorgt voor een kloof met alle gevolgen van dien.

"Ze hebben voor zichzelf en voor de gemeenschap gezworen dat zij niet in gedrang zouden komen. Dat zij niet in een slecht daglicht zouden komen te staan. En er zijn meer en meer verlokkingen natuurlijk hé, de dag van vandaag. De meisjes, die horen veel op school. Veel van die meisjes beginnen echt wel geëmancipeerd te raken." (dB., hoofdinspecteur zeden)

Groep 2

Bij deze respondentengroep zijn er tegenstrijdigheden omtrent het verzet of behoud van eengerelateerd geweld. Sommige respondenten halen aan dat scholing en de invloed van de westerse samenleving de jongeren aanspoort om niet mee te gaan in het verhaal van onderdrukking en het (gepaard) geweld dat hieruit kan voortkomen. Jonge vrouwen en jonge mannen durven zich steeds meer en meer te verzetten tegen de onderdrukking die zij ondergaan. Evenveel respondenten beweren daarentegen dat een opvoeding met de overdracht van gangbare waarden en normen die eengerelateerd geweld in de hand werken, zal overgenomen en doorgegeven worden aan de komende generatie.

4.2 De rol van de gemeenschap

Erkenners

Groep 1 en 2

Respondenten uit groep 1 en 2 beamen dat de gemeenschap een grote rol speelt in het toepassen van eengerelateerd geweld bij een (mogelijke) eerschending. Daarnaast halen vijf van de zes respondenten aan dat (het voorkomen van) een roddel of een gerucht voldoende kan zijn om preventief tegen een mogelijke eerschending op te treden. Het uithuwelijken van de dochter is hiervan de meest voorkomende maatregel.

"Als iemand zijn dochter iets gedaan heeft dat niet binnen de normen van de gemeenschap past of de sociale waarden van de gemeenschap. Dan is zijn eer beschadigd want zijn gemeenschap gaat hem met scheve ogen bekijken." (B.A., lid van de Koerdische gemeenschap)

"Zelfs als een meisje niets heeft gedaan. Als een jongen aan een meisje een glas water vraagt, dat mag niet! Dat is al voldoende om te kunnen roddelen. En zo kunnen er soms echt heel erge dingen gebeuren. Soms worden ze verplicht om met hem te trouwen. Godverdomme, ze hebben elkaar misschien maar één keer gezien. Dat zijn één van de stappen die gebeuren voor de moord!" (E.A., slachtoffer Koerdische gemeenschap)

Niet-erkenners

Beide respondenten beamen dat de gemeenschap veel druk kan uitoefenen op de familie waarbij eengerelateerd geweld aanwezig is. Zij stellen hun echter de vraag of een preventieve maatregel werkelijk gepaard gaat met psychisch of fysiek geweld.

4.3 Contextspecifieke determinanten van daders en slachtoffers van eengerelateerd geweld

Aan de hand van het literatuuronderzoek stelden we vast dat er naast de sociale en culturele factoren nog andere contextspecifieke determinanten kunnen toegeschreven worden die het risico op eengerelateerd geweld verhogen. We vroegen aan onze respondenten welk aandeel religieuze, educatieve en economische factoren kunnen hebben binnen het verhaal van eengerelateerd geweld.

Erkenners

Groep 1

Volgens de ervaringen van hoofdinspecteur dB. komt eengerelateerd geweld vaak voor in grote gezinnen die bijgevolg kampen met een financiële druk.

"De gezinnen waarin ik het gezien heb zijn meestal vrij grote gezinnen. Zeker niet van de middenklasse. Door dat het dikwijls zo'n grote gezinnen zijn, zijn dat meestal gezinnen met zwaar financiële druk, problemen zelfs." (dB., hoofdinspecteur zeden)

Daarnaast is hij ook van mening dat een verkeerde interpretatie van heilige boeken kan leiden tot het legitimeren en toepassen eengerelateerd geweld.

De verklaringen van hoofdinspecteur dB. bevestigen de invloed van de economische status en religie op eengerelateerd geweld.

Groep 2

Drie respondenten beamen dat financiële druk binnen een gezin een verhoogd risico kan vormen op het plegen van geweld. In deel I kunnen we lezen dat een man persoonlijke eer verwerft wanneer hij een goede economische status heeft. Hoe hoger zijn persoonlijke eer, hoe minder bang hij hoeft te zijn voor een aantasting van zijn familie-eer. Wanneer zijn persoonlijke eer laag is omdat hij bijvoorbeeld zijn familie niet kan onderhouden, kan hij zich een schending op zijn familie-eer minder veroorloven. Met als gevolg dat hij strenger over zijn familie-eer zal gaan waken. Wanneer zijn eer geschonden is zal hij zich echter meer genoodzaakt voelen om aan eerherstel te doen dan wanneer zijn persoonlijke eer hoog is.

Slechts één respondent haalde de factor opleiding aan als belangrijke factor tot het plegen van eengerelateerd geweld terwijl een andere respondent dit tegensprak.

We vroegen de respondenten of religie een factor kan zijn die eengerelateerd geweld uitlokt. Alle respondenten beamen dit. Het verwijzen naar religie om de vrouw te onderdrukken met geweld werd volgens onze respondenten gebruikt om dit geweld te legitimeren.

"In naam van religie. Het zijn dikke leugens dat het de religie dat voorschrijft! Ze misbruiken dat alleen!" (E.A., lid van de Koerdische gemeenschap)

"Als je het gaat bekijken bij de Islamitische gemeenschappen dan heb je dat veel. Veel meer dan laat ons zeggen, andere gemeenschappen. En ook de Koerdische gemeenschap want niet alle Koerden zijn Islamieten he! Want je hebt verschillende soorten Koerden qua religie. Ze zijn niet allemaal Islamieten he! En bij hun is dat minder, dat merk je wel. Ik zal niet

zeggen dat het verbonden is aan godsdienst maar toch grotendeels. Dus ook binnen de Koerdische gemeenschap waar godsdienst veel meer leeft, voel je dat meer. Maar religie wordt verkeerd toegepast!” (B.A., lid van de Koerdische gemeenschap)

Niet erkenner

Beide respondenten gaan er vanuit dat het fenomeen eengerelateerd geweld een grote afname kent. De oorzaak wijdden zij aan het opleidingsniveau. Ook mensen die afkomstig zijn uit een streng traditioneel patriarchaal gezinsverband genieten steeds meer een hogere opleiding waardoor ze zich bewust zijn van hun rechten en plichten binnen de samenleving.

“Een geschoold gezin weet goed wat het woordje eer inhoud.” (V.A., lid van de Armeense gemeenschap)

5. Het preventievraagstuk

In opdracht van vzw ZIJN, een beweging tegen geweld die preventief en informatief optreedt tegen geweld en misbruik binnen elke vertrouwensrelatie, werd het preventievraagstuk opgenomen in het onderzoek. We vroegen aan elke sleutelinformant of respondent hoe preventie rond eergerelateerd zou kunnen werken. De respondenten spraken elk over de mogelijkheid tot preventie binnen hun gemeenschap. Daarnaast vermelden we enkele nuttige tips van de politie inzake mogelijke preventie maatregelen.

Erkenners

Groep 1

Bij de politie noemen ze het preventief optreden tegen eergerelateerd geweld, embryonaal eergerelateerd geweld. Dat wil zeggen dat je het geweld duidelijk ziet aankomen. In dit geval treedt de politie preventief op om eergerelateerd geweld te voorkomen. De betrokkenen (mogelijke slachtoffers) worden hierbij uitgenodigd voor een gesprek en er wordt gezocht naar mogelijke oplossingen.

Hoofdinspecteur zeden dB. ziet vervolgens een grote taak weggelegd voor scholen. De opbouw van eergerelateerd geweld begint immers vanaf de meisjes twaalf jaar oud zijn.

"Ik ben er van overtuigd dat eergerelateerd geweld en de opbouw ervan begint bij meisjes vanaf twaalf jaar. Van het moment dat ze vrouw beginnen te worden. En in sommige gemeenschappen zijn ze vrouw vanaf uw twaalfde. Meestal heeft dat gewoon te maken met de menstruatie he. Vanaf dat moment zouden meisjes weerbaar moeten gemaakt worden tegen eergerelateerd geweld en ook een uitlaatklep proberen te vinden. Dikwijls zijn dat meisjes die enkel maar alleen zijn als individu als ze op school zijn, dan zijn ze nog in een groep maar bon. Daar kunnen ze zichzelf zijn. In theorie he! Want sommige vormen van eergerelateerd geweld naar bedreigingen toe of naar manipuleren toe zorgt ervoor dat een meisje zelfs in die context niet open gaat zijn." (dB., hoofdinspecteur zeden)

Hoofdinspecteur dB. voegt hier aan toe dat een platform gericht op slachtoffers van eergerelateerd geweld, een effectieve ondersteuning en begeleiding zou kunnen bieden.

Tot slot haalden drie respondenten werkzaam bij de politie aan dat het aspect preventie van eergerelateerd geweld tijdens een inburgeringscursus een geschikt moment is om nieuwkomers te informeren. Veel nieuwkomers zetten volgens agent B. hun tradities verder in België. Bij de aankomst van deze nieuwkomers is het volgens hem belangrijk om deze mensen in te lichten over de Belgische wetten rond geweld.

"Een belangrijk preventiemiddel dat men soms vergeet en dat ik heel spijtig vind, waar dat iedereen zegt van, ja je hebt gelijk! Bij het eerste contact met nieuwkomers zou men al moeten praten over eengerelateerd geweld en intrafamiliaal geweld en zou men die taboes moeten doorbreken." (B., agent, beëdigde tolk en lid van Marokkaanse gemeenschap)

Erkenners Groep 2 & niet-erkenner

Vele respondenten beamen dat je vrouwen beter zal kunnen bereiken wanneer er iemand van dezelfde etnisch-culturele achtergrond zich bekommerd om (mogelijke) slachtoffers. Iemand van buitenaf zal moeilijker kunnen binnendringen in deze gemeenschappen. Vele respondenten zien de Imam als een gerespecteerd persoon. Ook hij zou een groot aandeel kunnen bieden inzake preventie of inlichtingen omtrent hulpverleningsmogelijkheden. Tot slot werd er aangehaald dat men slachtoffers makkelijker zal bereiken binnen een eigen vereniging zoals een zelforganisatie. Daarnaast haalt één van de respondenten aan dat de media een uitgerekend medium is om slachtoffers bewust te maken van hun rechten en daders van hun fouten.

Deel IV

Conclusie

Inleiding

Deel IV omvat de conclusies van het eigen onderzoek. In dit deel kunnen we de belangrijkste bevindingen uit het eigen onderzoek terugvinden. We trachtten een antwoord te formuleren op de onderzoeksvragen die we naar voor schoven in deel II. We koppelen de onderzoeksbevindingen terug naar de bevindingen uit de literatuur waarbij we de onderzochte kennis weerleggen of bevestigen.

1. De beleving van eer

Binnen de patriarchale gemeenschappen waarin er gangbare waarden en normen heersen merken we op dat eervol zijn centraal staat. Wanneer de eer geschonden wordt zal men deze trachten te herstellen door het toepassen van geweld. Dit staat ons toe om eervergelateerd geweld te onderscheiden van andere vormen van geweld. Er werd daarom gepeild naar de beleving van eer binnen de bevraagde gemeenschappen. Al vlug werd duidelijk dat eervol zijn een belangrijke gedragscode kent binnen de traditionele en patriarchale culturen. Eer is een sterk geladen begrip dat door de respondenten wordt onderverdeeld in enerzijds persoonlijke eer en anderzijds familie-eer. Het is voornamelijk de familie-eer die volgens de sleutelinformanten en respondenten een aanleiding vormt tot het plegen van eervergelateerd geweld. Familie-eer slaat op de kuisheid van de vrouwelijke familieleden en is een collectief gebeuren waarover heel de familie en gemeenschap wordt geacht te waken.

2. Wat wordt er onder eervergelateerd geweld verstaan?

Er werd aan de sleutelinformanten en respondenten gevraagd eervergelateerd geweld te definiëren of om enkele voorbeelden te geven van dit fenomeen zonder enige voorkennis van de gebruikelijke werkdefinitie. Al de respondenten die werden opgenomen in het onderzoek geven een correcte omschrijving van het fenomeen eervergelateerd geweld. In het onderzoek hebben we de respondenten onderverdeeld in respondenten die eervergelateerd geweld erkennen en respondenten die deze problematiek niet erkennen binnen hun gemeenschap. Al onze respondenten zijn met behulp van een agent geselecteerd. Dat wil zeggen dat al onze respondenten betrokken zijn (geweest) bij eervergelateerd geweld binnen hun familie of gemeenschap. Respondenten die

eergerelateerd geweld correct kunnen omschrijven maar de aanwezigheid van deze problematiek binnen hun gemeenschap ontkennen maken duidelijk dat eergerelateerd geweld een moeilijk bespreekbaar onderwerp is. Al onze respondenten bevestigen dat het in gedrang komen van de familie-eer vrijwel altijd gaat om het al dan niet gewenst gedrag van de vrouwelijke familieleden. Hiermee wordt de begripsomschrijving van eergerelateerd geweld in deel I bevestigd. Met name dat de eer van de familie staat of valt met het hebben van kuise vrouwelijke familieleden. Dat wil zeggen dat eer binnen deze patriarchale culturen als een gendergeladen begrip kan worden beschouwd.

3. Welke soort geweldplegingen worden er onder eergerelateerd geweld verstaan?

Onderzoek heeft bevestigd dat nog steeds veel (jonge) vrouwen binnen de besproken patriarchale gemeenschappen vaak te maken hebben met zowel fysisch als psychisch geweld. Als eerste benoemen we de meest voorkomende vormen van psychisch geweld.

Vrouwen worden alvorens ze te maken hebben met een eerzaak, van jongs af aan bedreigd met de gevolgen van oneervol gedrag. De jonge vrouwen angst inboezemen is een veelvoorkomend gebeuren. Vaak worden er preventieve maatregelen ingezet die moeten voorkomen dat vrij gedrag mogelijk wordt. Één van deze veelvoorkomende maatregelen is uithuwelijking. Niet enkel jonge vrouwen maar ook mannen worden nog vaak uitgehuwelijkt. Hierbij wordt er een partner aangeduid door de familie. Vaak zijn dit eigen familieleden of een buitenstaander wiens familie als eervol kan worden beschouwd. Ook het uitsluiten van de eerschender is een veelvoorkomende vorm van psychisch geweld. Hierbij wordt de eerschender niet langer als lid van de familie beschouwd en worden alle vormen van contact afgewezen.

Het toepassen van fysiek geweld gebeurt wanneer de jonge vrouw vrij gedrag vertoont of dreigt te vertonen. De meeste vormen van fysiek geweld zijn volgens de sleutelinformanten en respondenten, slagen en verwondingen. In deel I bespraken we de meest extreme vorm van eergerelateerd geweld met name eermoord. Volgens de respondenten komen eermoorden in België minder voor dan vroeger. Ook het procesmatig verloop van een eermoord dat werd aangehaald in de literatuurstudie werd niet bevestigd in het onderzoek. Integendeel, een moord zou volgens verschillende respondenten niet volgens voorbereidende stappen verlopen maar zou eerder impulsief van aard zijn. Wel wordt het belang van een openbaar of publiek karakter bevestigd bij zowel de eermoord als andere vormen van eergerelateerd geweld. Op die manier kan de gemeenschap getuige zijn van de eerzuivering. Tot slot bevestigde het onderzoek dat de dader zich vaak zonder wroeging over geeft aan de politie. Hij betuigt geen spijt maar is integendeel vervuld van trots.

Uit het onderzoek kunnen we concluderen dat zowel psychische als fysieke vormen van geweld een vast gebruik zijn bij een (mogelijke) eerschending. Het is echter onmogelijk om een duidelijk

beeld te vormen over de frequentie waarop eergerelateerd geweld wordt toegepast. Het toedienen van geweld gebeurt namelijk in een erg besloten kring. We zitten daarnaast met het gegeven van een darknummer die ons de toegang op exacte feitenkennis ontzegt. Volgens de politionele sleutelinformanten worden er veel aangiften gedaan over eierzaken. Toch bereikt de politie helaas maar een klein deel van al de zaken over eergerelateerd geweld. Hieruit kunnen we concluderen dat eergerelateerd geweld een problematiek is die sterk aanwezig is binnen vele gesloten patriarchale culturen en gemeenschappen.

4. Welke eerschendingen lokken eergerelateerd geweld uit?

Naast het benoemen van verschillende vormen van eergerelateerd geweld werd er gepeild naar de mogelijke aanleidingen die eergerelateerd geweld kunnen uitlokken. Het 'vrij gedrag' of met andere woorden het onkuis gedrag van de vrouwelijke familieleden wordt door de meeste respondenten als voornaamste reden tot het plegen van eergerelateerd geweld aangehaald. Er lijkt echter geen consensus te bestaan over de invulling van onkuis gedrag. Wel kunnen we uit verschillende gesprekken opmaken dat kuis gedrag niet per definitie slaat op het seksuele gedrag van de vrouw. In sommige families blijkt oogcontact, het begroeten door het geven van een handdruk of een gesprek met mannen die geen deel uit maken van de familie, als onkuis ervaren. Onkuis gedrag zoals overspel of seksueel actief zijn voor het huwelijk lijkt ons zelfs een minder voorkomende vorm van eerschending omwille van de sterke controle die vele vrouwen uit de patriarchale gemeenschappen ondergaan.

Volgens hoofdinspecteur zeden dB. durven jonge vrouwen zich meer dan vroeger te verzetten tegen de extreme onderdrukking waaronder ze lijden. Het verzet tegen de onderdrukking kan er echter net voor zorgen dat eergerelateerd geweld wordt toegepast. Anderzijds hoeft een eerschending niet per definitie vooraf te gaan aan het toepassen van eergerelateerd geweld. Een roddel of een gerucht in de gemeenschap blijkt een voldoende reden te zijn om de eer te herstellen door middel van het toepassen van geweld. Zoals reeds in het literatuuronderzoek weergegeven is gaat het er lang niet altijd om wat mensen nu werkelijk hebben gedaan, maar om wat anderen denken dat zij hebben gedaan.

5. De invloed van de familie en de gemeenschap op eergerelateerd geweld

Wanneer we een balans opmaken van de verklaringen van de sleutelinformanten en respondenten kunnen we concluderen dat er nog duidelijk sprake is van een machtsverhouding binnen families waarin eergerelateerd geweld voorkomt. De vader wordt beschouwd als het hoofd van het gezin maar ook broers en nonkels worden verwacht te waken over het kuis gedrag van de vrouwelijke familieleden. Wanneer de eer geschonden wordt treden mannelijke familieleden op om de eer te

herstellen. Maar ook vrouwen binnen de familie in kwestie worden geacht als een blok achter de mannen te staan.

Wanneer er sprake is van een eermoord wordt de moord volgens een politionele sleutelinformant meestal uitgevoerd door iemand van de familie die eerder met het gerecht in aanraking kwam. Andere respondenten halen aan dat het uitvoeren van een eermoord voornamelijk door minderjarigen gebeurt zodat een lange straf kan worden ontlopen. Of deze wijze van moord ook wordt toegepast in België is voor onze respondenten niet duidelijk. Toch kunnen we stellen dat eengerelateerd geweld een sterk effect heeft op de jongeren binnen deze gemeenschap. Jongeren worden daarom als slachtoffer beschouwd.

Tot slot wordt het belang van de gemeenschap in eerzaken benadrukt. De sleutelinformanten en respondenten bevestigen dat roddels, geruchten en jaloezie vaak het begin van eerkwesties vormen. Zodra het gedrag van een vrouw negatief wordt besproken in de gemeenschap zonder dat er sprake is van een eerschending is het gebruikelijk om preventieve maatregelen in te zetten. Een maatregel die volgens onze respondenten vaak wordt toegepast is het doen en laten van de vrouw in te perken en haar voortdurend te controleren. Maar een roddel kan ook een aanzet zijn om ernstigere maatregelen uit te voeren. Uithuwelijking is hierbij een vaak voorkomende oplossing om de eer te herstellen.

6. Contextspecifieke determinanten die eengerelateerd geweld in de hand kunnen werken

In deel I werd de economische positie van de man gekoppeld aan zijn persoonlijke eer. Hoe hoger zijn persoonlijke eer, hoe minder hij moet vrezen voor de aantasting van zijn familie-eer. Wanneer zijn persoonlijke eer bijvoorbeeld laag is in geval van werkloosheid, kan hij zich een schending op zijn familie-eer minder veroorloven. Hierdoor zal hij strenger over zijn familie-eer gaan waken. De spanning die een nadelige economische positie kan teweegbrengen en het daarmee gepaard gaande risico op geweld werd door zowel de sleutelinformanten als de respondenten bevestigd.

Naast de invloed van de economische positie op een toename van eengerelateerd geweld bevestigen zowel sleutelinformanten als respondenten het aandeel dat religie kan hebben tot het plegen hiervan. De respondenten benadrukken dat eengerelateerd geweld nergens in de Koran of andere Heilige Boeken wordt aangemoedigd. De vrije interpretatie van religie wordt door de sleutelinformanten en respondenten aangehaald als de voornaamste reden van de dader om de onderdrukking van de vrouw en het daarmee gepaard geweld te legitimeren.

Ook het opleidingsniveau is een determinant die door de verschillende respondenten werd aangehaald als reden tot het al dan niet plegen van eengerelateerd geweld. Eengerelateerd geweld komt echter ook voor bij hooggeschoolden. De respondenten die beweren dat eengerelateerd

geweld een gepasseerd fenomeen is wijten dat immers aan de hoge opleiding die we vandaag de dag genieten.

7. Afname of toename van eengerelateerd geweld

Volgens een politionele sleutelinformant komt eengerelateerd geweld meer voor dan vroeger. Over deze uitspraak blijkt echter geen consensus te zijn. Eengerelateerd geweld zet zich voort van generatie tot generatie. Het afzetten tegen onderdrukking vergt veel moed. Jongeren die in België opgroeien weten dat het ook anders kan. Zij delen dezelfde schoolbanken met jongeren die gelijke rechten als vanzelfsprekend ervaren. Ze zijn bevriend met meisjes die niet worden gecontroleerd en geen angst hebben van hun familie of gemeenschap. Sommige jongeren zetten zich in het extreme af van deze onderdrukking, andere zijn dan weer volgbaar vanwege angstmotieven. Hoe dan ook, er ontstaat volgens hoofdinspecteur dB. een kloof tussen de gezinnen die zich traditioneel weten vast te houden aan het patriarchale denken en de meisjes waarop het westers denken een grote invloed uitoefent. We kunnen vaststellen dat er geen lijn te trekken is in het verzet of het behoud van eengerelateerd geweld. Wel kunnen we uit de gesprekken met de sleutelinformanten en respondenten vaststellen dat eengerelateerd geweld nog een veel voorkomend verschijnsel is. Zeker zijn we van de belangrijke bijdrage die de gemeenschap speelt bij deze vorm van geweld.

Daarnaast ontvangt België jaarlijks nieuwkomers waaronder mensen uit sterk traditionele patriarchale culturen. Volgens agent B. bestaat de kans erin dat zij zich conservatief vasthouden aan hun traditionele gewoontes. Wanneer één van deze gewoontes het onderdrukken en het daarmee gepaard gaande geweld ten opzichte van de vrouw inhoudt, zet het eengerelateerd geweld zich hier gewoon verder. Op het werkveld komt agent B. geregeld in contact met nieuwkomers die tradities van onderdrukking nauw in acht nemen.

8. Bevindingen en suggesties voor verder onderzoek

In dit deel verwijzen we naar de moeilijkheden die het eigen onderzoek heeft gekend omwille van het taboekarakter rond dit fenomeen. Wanneer een onderwerp als taboe wordt bevonden stoot het uitdiepen ervan op enkele beperkingen. Één van deze beperkingen die het eigen onderzoek heeft onderkend is de moeilijkheid om respondenten te vinden die openlijk over eengerelateerd geweld in hun gemeenschap spreken. Een andere beperking omvat de beperkte kennis omtrent het fenomeen in het werkveld. Gesprekken in het vooronderzoek met enkele maatschappelijk werkers en een rechercheur van de afdeling eengerelateerd geweld toonden aan dat er nood is aan een duidelijke begripsafbakening omtrent dit fenomeen.

Het bespreekbaar maken van het fenomeen eengerelateerd geweld is noodzakelijk om deze problematiek uit zijn taboekarakter te halen. Het grote darknumber die dit fenomeen kent willen we dan ook graag naar beneden halen. We moeten mogelijkheden aanreiken die de drempel bij het

zoeken naar hulpverlening verlagen. Een goede hulpverlening rond deze problematiek begint echter bij een goede kennis omtrent eengerelateerd geweld. Kennis die vandaag de dag bij vele hulpverlenende instanties ontbreekt. Laten we als eerste beginnen met het toepassen van een hanteerbare werkdefinitie over eengerelateerd geweld die hulpverleners in staat moet stellen om deze vorm van geweld te onderscheiden van andere vormen van geweld. Op die manier kan er een opleiding worden voorzien zodat het detecteren en het aanvoelen van de graad van ernst omtrent deze problematiek een evidentie wordt. Zolang correcte kennis over eengerelateerd geweld in het werkveld uitblijft zal de drempel naar hulpverlening hoog blijven. Ook preventie vraagt om gerichte kennis inzake eengerelateerd geweld. Daarom peilden we bij onze sleutelinformanten en respondenten hoe preventie rond deze thematiek zou kunnen werken.

9. Preventiemogelijkheden tot eengerelateerd geweld

Professor Coene haalt aan dat onze 'liberale' samenleving slechts een 'valse' opening of een vals alternatief aan onderdrukte vrouwen biedt. Onze westerse invloed en het daarop mogelijk geëmancipeerde gedrag van meisjes en vrouwen zou volgens haar mogelijks een aanleiding kunnen zijn tot eengerelateerd geweld. Hierdoor richt de aanpak van eengerelateerd geweld zich op verschillende aspecten waaronder de verbetering van de maatschappelijk positie van vrouwen in de immigratie, een betere toegang en interculturalisering van de hulpverlening, het stimuleren van de aanwezigheid van alternatieve mannelijke rolmodellen en alternatieve vormen van sociale erkenning.

We peilden bij onze respondenten hoe de preventieve aanpak van eengerelateerd geweld effectief zou kunnen werken. Als eerste halen we een aantal nuttige tips van de politie aan. De politie treedt zelf preventief op wanneer er tekenen van embryonaal geweld worden gespot. De betrokkenen worden hierbij uitgenodigd voor een gesprek en er wordt gezocht naar mogelijke oplossingen. Aangezien we met deze problematiek met een darknumber zitten, gaan veel seinen van embryonaal geweld aan de politie voorbij. Daarom is het belangrijk dat de preventie tegen eengerelateerd geweld op grote schaal wordt aangepakt. De respondenten die werkzaam zijn bij de politie halen de mogelijkheid tot preventie binnen een inburgeringscursus aan. Aangezien veel nieuwkomers hun gewoontes en tradities in stand houden kan een inburgeringscursus een geschikt moment zijn om de wetten omtrent geweld in België nader toe te lichten.

Hoofdinspecteur zeden dB. ziet vervolgens een grote taak weggelegd voor scholen. De opbouw van eengerelateerd geweld begint vanaf de meisjes twaalf jaar oud zijn. Extra aandacht naar deze meisjes toe kan er voor zorgen dat eengerelateerd geweld in een vroeg stadium wordt gedetecteerd. Vele scholen beschikken immers over een gezond automatisme om de politie bij een mogelijke eerzaak in te lichten. Een dialoog met scholen in regio's waarin eengerelateerd geweld voorkomt, is daarom een must.

Daarnaast zou een platform gericht op slachtoffers van eengerelaterd geweld, een effectieve ondersteuning en begeleiding kunnen bieden. Vele respondenten halen hierbij aan dat je vrouwen beter zal kunnen bereiken wanneer er iemand van dezelfde etnisch-culturele achtergrond zich bekommerd om de (mogelijke) slachtoffers. Iemand van buitenaf zal volgens onze respondenten moeilijkheden ondervinden om contact te maken met (potentiële) slachtoffers van eengerelateerd geweld. Vele respondenten zien de Imam als een geschikte contactpersoon voor deze slachtoffers. Hij zou een groot aandeel kunnen hebben in het toereiken van preventie en hulpverleningsmogelijkheden. Daarnaast werd er aangehaald dat slachtoffers makkelijker te bereiken zijn binnen hun eigen vertrouwde omgeving zoals een eigen vereniging of een zelforganisatie. Tot slot haalt één van de respondenten aan dat de media een uitgerekend medium zijn om slachtoffers bewust te maken van hun rechten en daders van hun fouten. Het publiekelijk karakter van de media kan zulke taboes bespreekbaar maken.

Besluit

We komen hiermee aan het einde van de onderzoeksconclusies. We hebben in dit laatste deel onze conclusies van het eigen onderzoek weergegeven en de terugkoppeling gemaakt naar het literatuuronderzoek in deel I. We staan even stil bij de belangrijkste bevindingen uit het eigen onderzoek en merken als eerst op dat eengerelateerd geweld een veelvoorkomend fenomeen is binnen bepaalde traditionele patriarchale culturen in België.

Eengerelateerd geweld kenmerkt zich door het belang van de eer van een familie binnen zijn gemeenschap. Eer wordt in zulke gemeenschappen als zodanig belangrijk aanschouwd dat deze vaak met geweld verdedigd wordt. Een cruciaal aspect voor een familie om als eervol te worden bevonden is het gedrag van de vrouwelijke familieleden. Vrouwen binnen de besproken traditionele patriarchale families worden geacht zich onderdanig op te stellen en zich kuis te gedragen. Wanneer de eer geschonden is wordt deze 'herstelt' door middel van het gebruik van geweld ten opzichte van de vrouw. De uitingsvormen van eengerelateerd geweld kunnen echter uiteenlopend zijn gaande van psychisch geweld naar fysisch geweld. Toch kunnen we de onderdrukking van de vrouw als een constante aanschouwen die preventief wordt ingezet om een eerschending te voorkomen. Ook uithuwelijking is een maatregel die nog vaak wordt ingezet om de vrouw te behoeden voor vrij gedrag. Dergelijke uitingsvormen gepaard met de collectieve verantwoordelijkheid inzake het behoud van de familie-eer maken dat eengerelateerd geweld moeilijk te detecteren is. We stoten hierbij op belangrijke obstakels inzake preventie en hulpverleningsmogelijkheden.

Omwille van voorgaande obstakels kende ook deze thesis een aantal moeilijkheden. Als eerst merkten we tijdens de literatuurstudie op dat de literatuur over eengerelateerd geweld beperkt was. Dit maakte ons bewust dat kennis omtrent eengerelateerd geweld nog niet volledig is doorgedrongen. Mede door het taboekarakter dat dit fenomeen kent ondervonden we ook moeilijkheden bij de zoektocht naar respondenten. De bevraging van eengerelateerd geweld binnen de Turks/Koerdische gemeenschap werd daardoor uitgebreid met kennis over dit fenomeen binnen de Marokkaanse gemeenschappen. Dit liet ons vervolgens toe om zicht te krijgen op eengerelateerd geweld binnen twee verschillende culturen en kan daarom als een meerwaarde worden aanschouwd.

Ondanks voorgaande obstakels zijn we er in geslaagd om een werk neer te schrijven dat als een uitgebreide kennismaking kan dienen met het fenomeen eengerelateerd geweld. Met deze thesis hopen we dat we in het opzet zijn geslaagd om de lezer bewust te maken van de ernst van deze problematiek. Daarnaast hopen we dat deze thesis voldoende kennis aanbied die mogelijkheden aanreikt tot detectie van eengerelateerd geweld. Vervolgens wensen we dat de kennis die men vergaard bij het lezen van deze thesis een meerwaarde kan bieden inzake preventie en hulpverlening. Een eerste aanzet om kennis te vergaren omtrent de preventiemogelijkheden werd

reeds in het eigen onderzoek gerealiseerd. In het eigen onderzoek merkten we op dat preventie zou kunnen worden opgenomen in een inburgeringscursus en een vroege detectie zou kunnen plaatsvinden in scholen. We zijn ons echter bewust dat kennis inzake preventie en hulpverlening vraagt om gericht onderzoek. Daarom hopen we tot slot dat de bewustmaking van de ernst van de problematiek na het lezen van deze thesis, de student-lezer warm maakt tot verder onderzoek over dit fenomeen.

Bibliografie

Onderzoek:

Baarda, D.B., de Goede, M.P.M., (2006). *Basisboek methoden en technieken. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren voor een kwantitatief onderzoek*. Groningen/Houtem: Wolters-Noordhoff.

Baarda, D.B., de Goede, M.P.M., Theunissen, J. (2005). *Basisboek Kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houtem: Wolters-Noordhoff.

Billet, J. en Waege, H. (2001). *Een samenleving onderzocht. Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Antwerpen: Standaard Uitgeverij.

Boeken en rapporten:

Arslan, Z., et. al. (2001). *Eerwraak en de positie van Turkse vrouwen*. Almelo: Steunpunt Minderheden Overijssel.

Bakker, H. (2005). *Eergerelateerd geweld in Nederland. Een bronnenboek*, Utrecht: Transact.

Bakker, H. (2003). *Eerwraak in Nederland. Een quickscan van de stand van zaken*, Utrecht: Transact.

Brenninkmeijer, N., et. al. (2009). *Eergerelateerd geweld in Nederland. Onderzoek naar de beleving en aanpak van eergerelateerd geweld*. Amsterdam: Vrije Universiteit.

Ferwerda, H.B., & Van Leiden, I. (2005). *Eerwraak of eergerelateerd geweld? Naar een werkdefinitie*. Den Haag: Ministerie van Justitie: WODC.

Husseini, R. (2007). *In naam van de eer. Waarom vrouwen door hun familie worden vermoord*. Amsterdam: Artemis & Co.

Johannink. R., & Mitrovitch. C. (2007). *Eergerelateerd geweld in Nederland, de nazorgfase*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Khan, T. S. (2006). *Beyond honour : a historical materialist explanation of honour related violence*. Oxford : Oxford University Press.

Kloos, P. (2002). *Culturele antropologie. Een inleiding*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.

Koerdisch Instituut/Forum Vlaamse Vrouwen, 2005, *Verslag van de conferentie met als thema 'Eergerelateerd geweld'*Kuppens, J., et. al. (2007). *Omwille van de eer. Een onderzoek naar aard en omvang van eergerelateerd geweld in Amsterdam*. Arnhem.

Kromhout, M.H.C., et. al. (2007). *Eergerelateerd geweld in Groot-Brittannië, Duitsland en Turkije. Een overzicht van informatie inzake aard, omvang en aanpak*. Den Haag: WODC.

Kvinnoforum (2003). *A Resource Book for Working Against Honour Related Violence. Based on the project "Honour Related Violence in Europe – mapping of occurrence, support and preventive measures"*. Stockholm: Kvinnoforum.

Terhaar sive Droste, C. (n.d.) *Eergerelateerd geweld*. Flevoland: Advies-en Steunpunt Huiselijk Geweld.

Terpstra, L., & van Dijke, A. (2006). *Buitengesloten. Meiden vertellen over hun worsteling met familie-eer. Tien portretten*. Amsterdam: SWP.

Timmer, W., et. al. (2006). *Pilot Eergerelateerd geweld in Haaglanden en Zuid-Holland-Zuid. De eindrapportage*. Den Haag: Politie Haaglanden.

Van Aalst, S., & Johannink, R. (2007). *Eergerelateerd geweld in Nederland, een onderzoek naar mannelijke slachtoffers: bekend maakt onbemind!* Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Van der Torre, E.J., & Schaap, L. (2005). *Ernstig eergerelateerd geweld: een casusonderzoek*. Den Haag: Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement/Ministerie van Justitie.

Van Eck, C. (2001). *Door bloed gezuiverd. Eerwraak bij Turken in Nederland*. Amsterdam: Bert Bakker.

Van Es, A., et. al. (2006). *Wegwijzer eergerelateerd geweld*. Utrecht.

Van Wezel, M. (2005). *Hoe gekleurd is geweld? Strategieën om geweld in allochtone gezinnen te voorkomen*. PON: Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant.

Thesissen:

De Donder, J., (2006). *Eergerelateerd geweld bij Turken: een vergelijking tussen Turkije en de migratiecontext/multiculturele samenleving*, proefschrift, Universiteit Gent, Gent.

Arslanbas, F., (2007). *Kwetsende tradities*. Proefschrift, Katholieke hogeschool Leuven, Leuven.

Websites:

Araji, S. K., (2000). *Crimes of honor and shame: Violence against women in non-Western and Western societies*. Geraadpleegd op 30 maart, 2010, op <http://www.critcrim.org/redfeather/journal-pomocrim/vol-8-shaming/araji.html>.

Kvinnoforum, (2003). *A Resource Book for Working Against Honour Related Violence*. Geraadpleegd op 2 april, 2010, http://www.eerwraak.info/doc/HRV_resourcebook_rapport2003.pdf.

MOVISIE (2010). *Kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling*. Geraadpleegd op 29 december, 2009, op <http://www.movisie.nl>.

ZIJN (2010). *Beweging tegen geweld vzw*. Geraadpleegd op 29 december, 2009, op <http://www.vzwzijn.be>.

Bijlage

Brief voor respondenten en sleutelinformanten.....	II
Topiclist.....	IV

1. Brief gericht aan respondenten en sleutelinformanten

Beste,

In het kader van de opleiding agogische wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel ben ik na een literatuuronderzoek aan de onderzoeksfase van mijn eindwerk beland. Op vraag van de vzw ZIJN, een beweging tegen geweld, schrijf ik mijn eindwerk over het fenomeen eengerelateerd geweld. Hierbij tracht ik onder andere te komen tot een goede conceptualisering van eengerelateerd geweld en onderzoek ik de risicofactoren van dit fenomeen. Met dit onderzoek hoop ik een bijdrage te leveren aan kennis inzake eengerelateerd geweld om zo de preventiemogelijkheden hiervan te verbeteren.

Om op bovenstaande onderzoeksvragen een betrouwbaar antwoord te formuleren hebben we informatie nodig van actoren die vertrouwd zijn met deze thematiek. Omdat u een belangrijke informant kan zijn voor dit onderzoek zou ik u willen vragen of u uw medewerking zou willen verlenen. Dit houdt een gesprek in waardoor ik door middel van een interview informatie tracht te verkrijgen op bovenstaande onderzoeksvragen.

Indien u bereid bent om hieraan mee te werken neem ik later telefonisch contact met u op.

Alvast bedankt en met vriendelijke groet,

Veronique Romero Reina

Master Agogische wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel

2. Topiclist

Topiclist EGG

CONTEXT/SITUATIESCHETS

Persoonlijke gegevens

- Naam
- Leeftijd
- Geslacht
- Nationaliteit
- Organisatie: belangrijke resultaatsgebieden
- Werk (aard en omvang)
- Opleiding
- Betrokkenheid (in welke mate bekend met het fenomeen)

TOPICS

Eer en eengerelateerd geweld (egg)

Seref en namus:

- Wat verstaat u onder eer?
- Wordt eer volgens u nog in de praktijk nog vaak toegepast? (*wordt persoonlijke/familie eer nog nauw nagestreefd*)
- Hoe wordt eer volgens u algemeen beleefd/ toegepast bij deze mensen?
- Welke vorm van eer (*persoonlijke/familie eer*) vormt volgens u het vaakst het risico op het plegen van egg? Waarom?

Eengerelateerd geweld (egg)

- Wanneer is er volgens u sprake van egg? (*wanneer wordt egg onderscheiden van andere vormen van geweld*)
- Welke soort geweldplegingen verstaat u onder egg?
- Wordt u in het werkveld vaak geconfronteerd met egg?
- Welke vormen van egg* ziet u vaak terug in het werkveld? (*egg neemt verschillende vormen aan*)
- Welke vormen van eerschending ziet u vaak terug in het werkveld? (*eerschending = actieve of passieve daad die egg uitlokt*)
- Moord wordt beschouwd als de ultieme oplossing voor eerherstel. Welke eerschending gaat hieraan vooraf?
- Op welke manier gebeuren de eermoorden? Zijn er bepaalde rituelen die zich herhalen?
- Heeft u zicht op de aard en omvang van egg in België?

- Neemt egg volgens u af of toe. Hoe komt dat?
- Hebben er volgens u bepaalde veranderingen rond egg doorheen de jaren plaatsgevonden?

Eergerelateerd geweld binnen familie en gemeenschap

- In hoeverre verschillen de machtsverhoudingen binnen het gezin waarin egg voorkomt? (*kan men bijvoorbeeld spreken van een onderdrukking van de vrouw?*)
- Hoe worden deze machtsverhoudingen geuit?
- Welke invloed heeft egg volgens u op de kinderen waarin deze vorm van geweld in de familie voorkomt?
- Hoe gaan jongeren volgens u om met egg wanneer zij betrokken worden met dit fenomeen? (*zetten zij zich hier tegen af of gaan zij hierin mee*)
- In welke mate heeft de gemeenschap invloed op egg? (*is deze externe druk een grote oorzaak van egg?*)
- Uit onderzoek constateer ik dat ik dat roddels en geruchten over een mogelijke eerschending een voldoende reden zijn om aan eerherstel te doen. Is dat ook zo?
- Wat leidt er toe dat een roddel geweldpleging wordt?
- Is het zo dat eergerelateerd geweld wordt opgejut in de gemeenschap?

Risicofactoren tot het plegen van eergerelateerd geweld

Algemene risico's

- Welke zijn de meest voorkomende risico's die leiden tot eerherstel?

Sociale-economische-religieuze- achtergrond

- Wat is het algemeen profiel van de gezinnen waarin egg voorkomt? (*op sociaal-economisch-religieus vlak*).
- Zijn er andere contextspecifieke determinanten die het risico op egg verhogen?
- In welke sociale, economische en religieuze positie bevindt de eerwraakpleger zich?
- In welke sociale, economische en religieuze positie bevinden de dader/slachtoffer zich in de gemeenschap?

Dader en slachtoffer van eergerelateerd geweld

- Wie speelt welke rol binnen het gezin, familie en gemeenschap bij het plegen van egg?
- Door wie wordt egg volgens u het vaakst gepleegd?
- Hoe gaat een pleger te werk? Handelt hij/zij alleen?
- Wie is volgens jou het vaakst slachtoffer van egg?

Preventiemogelijkheden

- Hoe zie jij preventie rond deze problematiek?
- Hoe zou preventie kunnen werken? Waarom zou dat zo kunnen werken?
- Op welke aandachtspunten moet men letten wanneer men een preventiecampagne start rond dit fenomeen?
- Welke soort preventiecampagnes zouden deze doelgroep zeker niet voldoende bereiken?
- Kan u een aantal voorbeelden geven van preventiecampagnes die deze doelgroep zou kunnen bereiken?